Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques
1500510092

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

MISSATGE DEL CONSELL PERMANENT EN DEFENSA DELS DRETS DE LA LLENGUA CATALANA

BARCELONA — 1916
Imp. Casa de Caritat

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

MISSATGE DEL CONSELL PERMANENT EN DEFENSA DELS DRETS DE LA LLENGUA CATALANA

BARCELONA—1916
Imp. Casa de Caritat

Missatge del Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya a l'Excm. Sr. President del Consell de Ministres en defensa dels drets de la Llengua catalana.

Excm. Sr.:

La comunicació del President de la Reial Academia Espanyola, i les declaracions a què donà motiu, són clar indici que els governants, àdhuc els més il·lustres, es mouen quasi exclusivament en el pla de les realitats político-administratives en què s'han format i que, a la vegada, van creant, sense conèixer, o quan menys sense sentir, altres realitats de la vida espanyola més essencials i més fondes.

És un fet, Excm. Sr., que la Península Ibèrica està distribuïda en quatre grups lingüístics: el galaico-portuguès, el castellà, el vasc i el català. En les cartes geogràfiques més acreditades d'Europa, aquest fet està proclamat no per tals o quals poblacions interessades a fundar-hi reivindicacions polítiques o administratives, sinó pel vot desinteressat dels homes tècnics de dife-

rents nacions. A la costa de l'Atlàntic, assenyalen el domini de la llengua portuguesa i nomenen portuguesos els que l'ocupen; en el vessant del Mediterrani, des de Salces (França) fins a Alacant i Balears, sitúen una altra llengua i qualifiquen de catalans els que la parlen, sense distingir entre fronteres d'Estat, de regió, ni de província; entorn del golf de Viscaia, tracen els límits de la llengua i del poble vasc; i classifiquen les altres regions com a pertanyents al domini lingüístic castellà.

Al fet geogràfic s'uneix, no per ficció capritxosa d'un interès polític actual, sinó per la labor secular de les generacions precedents i el testimoni indestructible, objectiu, de les col·leccions diplomàtiques i dels monuments literaris, el fet històric d'una cultura. Aquesta llengua catalana, comú a totes les terres llevantines, era parlada pels reis d'Aragó, així com pels de Mallorca i de Sicilia, de l'estirp de Barcelona, que en català escrigueren les ordenances de llur casa i de llur govern, llurs cròniques, llur correspondencia familiar, política i diplomàtica. En català foren formulades les lleis del Consulat de Mar, aplicades en tot el Mediterrani, així com les lleis de Tortosa i de Valencia. En català deliberaren les Corts dels Parlaments de Catalunya i de Valencia, així com les Diputacions de llurs Generalitats. La filosofía, la poesía, la historia, les humanitats, les ciencies naturals, floreixeren en aquesta llengua anys abans que en cap altra de les llengües romàniques.

Al costat del fet geogràfic i del fet històric

sorgeix el fet psicològic de l'esterilitat que acompanya els períodes de desnacionalització de tots els pobles, i de la fecunditat del treball intel·lectual quan recobren llur parla propia. Mentre Catalunya i les altres regions de llengua catalana tingueren per llengua de la cultura la llengua natural, la llengua propia, en tots els ordres hi hagué producció intel·lectual més o menys valuosa i abundant. Quan cessà en aquesta esfera el comerç amb la llengua propia, l'esterilitat més absoluta dominà en tots els camps, no solament de les lletres, sinó també de les ciencies; havent davallat aquestes regions de membre viu de la república intel·lectual a provincia morta, receptora passiva, inerta, de la cultura d'altri. I, en canvi, ha bastat que els homes d'aquesta terra recobressin en cada un dels ordres de l'activitat cultural l'ús de la llengua propia, perquè sorgís un renaixement, una nova primavera, fecunda ja en glorioses realitats, i més fecunda encara en òptimes promeses.

Al fet geogràfic, a l'històric i al psicològic, pel que toca al principat de Catalunya, que nosaltres tenim l'alt honor de representar, s'uneix fort, vibrant, independent de raons d'utilitat i de conveniencia, de títols del passat i de promeses per a l'esdevenidor, el fet polític per excellencia: la voluntat dels ciutadans, que, en el Dret públic modern, és la llei suprema.

Catalunya ha proclamat la seva adhesió espontania a la llengua catalana, durant quatre segles de pressió política i cultural perquè l'abandonés, parlant-la sempre, constantment, en la familia

(amb una sola excepció, la del petit círcol social, a tot arreu donat a l'exotisme, que té per òrguens les notes de societat), en els negocis, en les juntes professionals, en les reunions científiques, en les associacions particulars, en les Corporacions oficials populars; i reconquerint en tenacíssim treball, per a aquesta llengua, el domini escrit, hàbilment ocupat pel castellà, mercès, de primer, a la substitució insensible del llenguatge cooficial de tota Europa, del llatí, i, després, a la imposició de la llei, de l'oficina i de l'escola, amb les seves seqüeles obligades, la premsa i el llibre: tasca de reconquesta coronada per l'èxit, de tal manera, que avui és novament el català la llengua de la cultura, la llengua de la poesía, de la novela, de l'art, de la filosofía i de la ciencia, i únicament assoleixen la consagració d'homes representatius, en la conciencia nacional catalana, els que en català plasmen llurs creacions.

Però, a més d'aquest plebiscit popular, espontani i inconscient, s'ha manifestat també conscient i reflexiva la voluntat catalana reivindicant per a la nostra llengua la plenitut dels seus drets, la igualtat de condició amb les altres llengües espanyoles i, d'una manera especial, l'oficialitat en tota la vida pública interior de Catalunya, així en els organismes locals populars com en tots els centres i dependencies de l'Estat situats en el territori de Catalunya.

Aquesta voluntat catalana, conscient i reflexiva, canalitzada i autenticada pels òrguens d'expressió de la voluntat popular que la Constitució regula, pels representants parlamentaris de

Catalunya, per les seves Diputacions, per les seves Corporacions Municipals, ha estat ratificada recentment pel vot unànim de l'Assamblea de la Mancomunitat; i, en compliment d'aquest acord, elevem a les Corts i al Govern la petició que sigui proclamada l'oficialitat de la llengua catalana en tota la vida interior de Catalunya, única manera que quedi garantit el ple respecte al dret dels ciutadans catalans en quant a l'ús de llur idioma es refereix.

Aquest dret, Excm. Sr., fonamentat, pel que toca a Catalunya, en realitats socials, en fets històrics de persistencia mil·lenaria, en imperatius psicològics inexorables, en decrets de la voluntat popular, ha entrat ja a formar part del Dret públic modern, i troba avui a Europa l'ambient de la més viva actualitat. A tots els regnes on hi ha pluralitat de llengües es lluita vivament, ardentment, per la llengua propia: els ciutadans no jutgen alcançada la plenitut de llibertat política ni d'igualtat civil mentre als drets i llibertats proclamats en la primera etapa dels moviments democràtics no s'uneix també la llibertat i la igualtat de condició de les diferents llengües nacionals, mentre hi ha una llengua privilegiada i altres llengües preterides, mentre no obtenen totes les llengües nacionals exactament els mateixos drets. A Bèlgica i a Austria-Hongría, després de violentes lluites, s'ha arribat ja a la pau, entre les poblacions que usen llengües distintes, mitjançant el reconeixement de l'oficialitat de les llengües parlades dintre l'Estat; i els pensadors, i les entitats que en aquestes hores trans-

cendentals per al món civilitzat es preocupen de l'establiment d'una pau que duri, proclamen, per obtenir-la, la necessitat que totes les poblacions, siguin nacionalitats completes, siguin seccions de nacionalitats, enclavades dintre les fronteres d'un Estat que no és l'Estat propi, el de la propia nacionalitat, tinguin plenament reconegudes la llibertat política, la igualtat civil i religiosa, i el dret de la propia llengua. I si aquest dret es reconeix als pobles que entren a formar part d'un Estat a conseqüencia de la guerra, això és, en qualitat de pobles conquistats, ¿com ha d'ésser possible, sense subvertir totes les normes de la justicia, negar-lo als que voluntariament formen part de l'Estat i han donat sang i béns per fundar-lo i defensar-lo?

En aquesta seguretat, per tan alts títols encoratjada, al Govern i a les Corts respectuosament elevem la petició acordada amb vot unànim per l'Assamblea de la Mancomunitat de Catalunya.

El President, E. PRAT DE LA RIBA. — *Els Consellers,* L. ARGEMÍ — F. BARTRINA — J. MARÍA ESPAÑA — A. GUASCH — M. INGLÈS — J. MESTRES — A. PEREÑA — A. RIERA.

Excm. Sr. President del Consell de Ministres.

KL/160886

ENRIC PRAT DE LA RIBA

ALS DIPUTATS DE LA MANCOMUNITAT : DE CATALUNYA :

SITGES : MAIG DE 1917

ENRIC PRAT DE LA RIBA

ALS DIPUTATS DE LA MAN-
COMUNITAT DE CATALUNYA

SITGES : MAIG DE 1917

Impremta de la Casa de Caritat. — Barcelona

ALS DIPUTATS DE LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

Al rebre de vosaltres per segona vegada, en aquests dies de forçada absencia, la investidura presidencial de la Mancomunitat, he de remerciar en primer terme la confiança en mi posada, de major i més preuada significació venint d'homes de quasi totes les agrupacions polítiques; i he d'agrair després la honor, pels meus sentiments i ideals de tota la vida honor altíssima, de representar, per ministeri dels vostres vots, el poble de Catalunya.

Mes confiança i honor, m'obliguen, en compliment dels deures sagrats que a una i altra sempre acompanyen, a demanar-vos que aixequem el cap amunt, per sobre la nostra feina de cada dia, i esguardant cara a cara el moment d'ara, no a dintre el nostre clos familiar tant sols, sinó terres enllà, on s'infanta amb dolors heroics una nova Europa; sapiguem sentir uns i altres tota la responsabilitat : vosaltres de constituir per voler del poble que us ha elegit la Generalitat de Catalunya, i jo la de presidir-la i representar-la.

Aspre i dura era la tasca que vareu encomanar-nos fa tres anys : constituir un organisme oficial nou, sense medis, sense el concurs simpàtic del poder públic, sense hàbits de govern, sense la base d'estabilitat que dóna a les institucions de govern la independencia de les assemblees o l'existencia d'un poder moderador. A aquestes dificultats internes va ajuntar-s'hi sobtadament tota una allau de complicacions extraordinaries, nascudes del fet imprevist que va trasbalçar el món quasi totjust iniciada la nostra obra.

Amb el vostre concurs, que mai ens ha faltat, i amb el del poble de Catalunya, que en tots els moments decisius ens ha assistit, hem arribat al terme d'aquest primer període victoriosament : amb medis de no res, malgrat hostilitats i desamors, hem construït un instrument que amb fets, amb actuacions fecondes desenrotllades en circumstancies ben adverses, amb èxits assenyalats, demostra la seva viabilitat, la seva aptitut per les altes funcions que n'espera Catalunya.

Entrem ara en el segón moment de la vida de la Mancomunitat, en el període de la seva consagració definitiva.

Som a l'hora de resoldre el problema del seu contingut, de les seves atribucions. No hem fet la Mancomunitat per a tenir una Diputació més gran, ni per a donar a l'ànima catalana un petit cos d'administració subordinada, secundaria : una provincia. Tots, anant més o menys

enllà, qui deturant-se aviat, qui veient lluny encara el terme del seu ideal, tots volem per a Catalunya un cos d'Estat, tots sentim que la dignitat de la voluntat popular catalana exigeix imperiosament, més o menys accentuades o atenuades, formes d'Estat.

Aquest és el sentit de la reivindicació d'autonomía plantejada pel nostre poble amb el nom de *delegacions de serveis de l'Estat a la Mancomunitat.* Per això aspirem a què les funcions avui confiades al poder central, que han d'ésser traspassades a la Mancomunitat, siguin funcions totalment i plenament entregades; que el límit de l'autonomía es posi a l'extensió, al nombre de funcions; però no a la intensitat, no a la plenitut de cada una de les funcions atorgades.

Imposa aquesta solució el nostre sentiment, les tradicions de govern lliure del nostre poble, l'experiencia històrica dels grans poders feconds i dels poders eternament híbrids i sobretot el nostre deure de catalans, i de catalans d'ara, contemporanis de la guerra gran, ciutadans d'una Europa trasbalçada en treball de replasmació en tots els ordres, des de les fronteres dels Estats a la organització política i econòmica, a l'esperit de govern, a les orientacions totes de l'activitat estatal.

Les paraules vives — i la de les delegacions ho és pel nostre poble — no són fórmules immòbils com les inscripcions buidades en la duresa rígida dels marbres o dels bronzes, sinó carn i sang del poble que les diu. La paraula

viva d'un poble és a cada hora la resultant de les seves forces, i vibra i sona amb totes les vibracions del temps, i creix i s'eixampla segons les correntíes de la vida universal.

Quan les Diputacions catalanes varen formular la seva petició d'autonomía, refrendada amb el vot quasi unànim de totes les espanyoles reunides a Sevilla, vivíem una hora ben diferent de la hora present. Érem llavors dintre d'una Europa que es pensava ésser immutable, definitiva. D'una Europa satisfeta d'ella mateixa, contenta de les coses que eren i com eren. Voler canviar res de lo existent semblava un delicte, o, per la mateixa impossibilitat de reeixir, una bogería. Les petites minoríes abrusades del desig de reforma, havíen, per ésser tolerades, d'amagar l'ideal nou dins de la realitat vella, cercar fórmules, arbitrar combinacions, fer evolucionisme. Les delegacions eren això : un procediment per a mudar la organització unitaria d'Espanya servant-ne externament tota la simetría.

L'Europa d'avui és tota una altra. És la Europa de les grans potencies retent homenatge des de les altures del seu poder a la llibertat, a l'autonomía de les nacionalitats; la dels preliminars de la federació britànica; la de la Polonia restaurada; l'Europa de les constitucions que cauen, de les utopíes menyspreuades que triomfen: una *Europa constituient.*

És amb l'ànima plena d'aquest foc de renovació que des de Catalunya diem avui a l'Es-

tat la vella paraula. No hi ha perill més gros que la immobilitat: restar aturat és morir. Qui no es trasformi intensament i depressa, en tots els ordres, avençant-se a les exigencies del nou ambient universal, o deixarà d'ésser o esdevindrà montjoia humil, mostra d'un passat caigut al marge d'una humanitat fortament trasmudada.

Trasformar-se de cara a l'esdevenidor, és enfortir-se, és créixer, és habilitar-se per a tenir el lloc que pertoca. I l'esdevenidor, entre altres característiques ben assenyalades, és universalisme i autonomía. Les al·liances presents i altres que en l'esdevenidor vindràn a completar-les, són el pròleg de federacions immenses, que no poden constituir-se ni subsistir sense la plena llibertat interior dels pobles, de les nacionalitats que les integren. Per això avui, ensenyant una vegada més el nexe fondíssim existent entre l'humanitarisme i el nacionalisme veritables, els directors d'aquesta trasformació, els que preparen aquesta nova forma d'Estat resultant de l'aglutinació de tots els Estats del món en dos o tres grans lligues o unions, són precisament els que s'esforcen en aparèixer campions de les llibertats nacionals, de l'autonomía de les nacionalitats, fins de les més petites i resignades.

El desig de Catalunya, aquesta voluntat d'autonomía reiterada en tantes eleccions i plebiscits populars i vots unànims de la vostra Assemblea, coincideix avui amplement, plenament, amb l'interès d'Espanya, que no pot,

sense greus perills, deixar de reconstituir-se i renovar radicalment govern i administració i serveis de tota mena; així com amb les orientacions dels pobles que manen el món.

Això ha de donar-nos confiança plena d'aconseguir el nostre objectiu i estimular les nostres energíes, per tal d'assolir-lo abans i tot d'arribar al terme de les funcions rebudes de vosaltres.

Sitges, maig de 1917.

ENRIC PRAT DE LA RIBA

KL/16086

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

DECLARACIÓ RELATIVA AL RÈGIM JURÍDIC DE CATALUNYA

ACORDS DE L'ASSEMBLEA
DEL MES DE MAIG DE 1918

BARCELONA
JUNY 1918

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

DECLARACIÓ RELATIVA AL RÈGIM JURÍDIC DE CATALUNYA

ACORDS DE L'ASSEMBLEA
DEL MES DE MAIG DE 1918

BARCELONA
JUNY 1918

IMPREMTA DE LA CASA DE CARITAT MONTALEGRE, 5

DECLARACIÓ RELATIVA AL RÈGIM JURÍDIC DE CATALUNYA

S. S. el Papa Benet XV, per la constitució «Providentissima Mater», datada a Roma el dia de Pentecostès de l'any proppassat, promulgà la nova compilació canònica que té per títol *Codex Iuris canonici Pii X Pontificis Maximi, iussu digestus, Benedicti Papa XV auctoritate, promulgatus,* ordenant que des del dia en què comencés a regir es consideressin derogades totes les anteriors, així com els costums no ajustats a lo estatuït en sos cànons 25 a 30, i que entrés en vigència el dia de Pentecostès, o Pasqua granada, d'aquest any, que s'escau a ésser el dia 19 del present mes de maig.

Pel capítol 40 de les Corts de Barcelona de 1599,[1] confirmatori d'un ordre d'aplicació preexistent, i a sa vegada confirmat per l'article 42 del Decret de Felip IV, segons la computació castellana el V d'aquest nom, de 16 de gener de 1716, anomenat Decret de Nova Planta,[2] i pel 12 del Codi civil espanyol avui vigent, el Dret canònic té a Catalunya el caràcter de primer supletori del català, i hi és aplicable, en son

1. *Constitucions y altres Drets de Catalunya*, vol. III, llibre I, tít. XXX, Constit. únic.
2. *Novísima Recopilación*, llib. V, tít. IX, llei I.

defecte, per a judicar les qüestions civils;* i per aquest motiu, la promulgació esmentada podria ésser causa que novament es produís en la vida jurídica catalana una greu pertorbació, que és d'alt patriotisme esforçar-se en fer des d'ara impossible.

Per a aconseguir-ho, el Consell Permanent proposa a l'Assemblea que faci la declaració i prengui els acords subsegüents.

* * *

* *a)* Axi be ſtatuim, y ordenam ab loatio, y approbatio de la preſent Cort, que los Doctors del Real Conſell hajan de decidir y votar les cauſes que portaran en la Real Audientia conforme, y ſegons la diſpoſitio dels Vſatges, Conſtitutions, y Capitols de Cort, y altres drets del preſent Principat, y Comtats de Roſſello, y Cerdanya, y en los caſos que dits Vſatges, Conſtitutions, y altres drets faltaran, hajan de decidir les dites cauſes ſegons la diſpoſitio del Dret Canonic, y aquell faltant del Civil, y Doctrines de Doctors, y que no les pugan decidir, ni declarar per equitat, ſino que ſia regulada, y conforme a les regles del dret comu, y que aportan los Doctors ſobre materia de equitat. — *Felip II en la I Cort de Barcelona*, any 1599, cap. XL. *Constitvtions y altres Drets de Cathalvnya*, vol. I, llib. I, tít. XXX, Constit. únic.

b) 42. — En todo lo demás que no está prevenido en los capítulos antecedentes de este decreto, mando se observen las constituciones que antes había en Cataluña; entendiéndose, que son de nuevo establecidas por este decreto, y que tienen la misma fuerza y vigor que lo individual mandado en él. — *Novísima Recopilación*, llib. V, tít. IX, llei I.

c) Art. 12. — Las disposiciones de este título, en cuanto determinan los efectos de las leyes y de los estatutos y las reglas generales para su aplicación, son obligatorias en todas las provincias del Reino. También lo serán las disposiciones del título 4.º, libro 1.º.

En lo demás, las provincias y territorios en que subsiste derecho foral, lo conservarán por ahora en toda su integridad, sin que sufra alteración su actual régimen jurídico, escrito o consuetudinario, por la publicación de este Código, que regirá tan solo como derecho supletorio en defecto del que lo sea en cada una de aquéllas por sus leyes especiales. — *Código civil español.*

L'exactitud de la declaració no pot ésser més evident.

El Dret canònic no s'aplica, a Catalunya, a la regulació de la vida civil, per pacte amb l'Església, sinó tant sense intervenció seva, que en el transcurs del temps la seva aplicació s'ha confirmat, restringit, i fins arribat a prohibir totalment, sense ombra de protesta ni advertiment per part de la potestat que la regeix.

Amb absoluta independència de la Santa Seu, Jaume I la prohibí per la constitució «Encara statuim»;[1] no avenint-se amb la prohibició, el poble, per mitjà del costum, la restablí de nou, amb l'amplitud que la seva conveniència li va aconsellar; lliurement les Corts catalanes estudiaren l'oportunitat de prohibir-la altra vegada, en les seves tan famoses com infecundes sessions de 1632;[2] sense pactar amb l'Església, sinó per la raó única que Catalunya la sostenia, Felip IV, reconeixent de fet l'hegemonia de la mateixa voluntat catalana que tant s'esforçava en atuir, la restablí en el ja citat Decret de Nova Planta; i al promul-

1. Encara statuim ab Conſell dels ſobredits, que leys Romanas, o Gotigas, drets, e decretals en cauſas ſeculars no ſien rebudas, admeſas, judicadas, ne allegadas, ne algu legiſta gos en Cort ſecular advocar, ſino en cauſa proprie, axi que en la dita cauſa no ſien allegadas leys, o drets ſobre dits, mas ſien fetes en tota cauſa ſecular allegations, ſegons los vſatges de Barcelona, e ſegons las approvadas coſtumas de aquell loc, ahont la cauſa ſera agitada, e en defalliment de aquells, ſie proceit, ſegons ſeny natural, los Jutges encara, en las cauſas ſeculars no admetan legiſtas Advocats, axi com deſſus es dit. — *Jaume I a Barcelona, any* 1251. *Constitvtions y altres Drets de Cathalvnya*, vol. III, llib. I, tít. VIII, Constit. únic.

2. Xammar, *De ofic. judic. et advoc. P. I.*, Qüest. XVI, n.os 1 a 15.

gar-se el Codi civil espanyol de 1889, fou confirmada novament, sense que ningú entengués que per a fer-ho es necessitava la cooperació de la potestat eclesiàstica.

Si, doncs, no ha estat en cap moment l'Església, sinó la potestat civil la que ha determinat la seva aplicació, no pot ara decidir que continuï o no, o derogar-la, una decisió de la Santa Seu.

D'altra part, el Dret canònic no vigeix a Catalunya per ésser el Dret de l'Església, sinó per la ben diversa raó d'ésser el que més adequadament satisfà determinades necessitats jurídiques nostres.

Fins suposant que la raó històrica de les seves primeres aplicacions hagués consistit en aquesta d'ésser el de l'Església, fa segles que el Dret canònic hauria estat eliminat del règim jurídic català, si tal raó segona no hagués justificat constantment les seves aplicacions.

Perquè en una terra en què la iniciativa en les qüestions de regulació civil per Dret públic està en mans d'unes Corts democràtiques,[1] i per Dret privat en la del mateix poble,[2] no és possible que una llei

1. El poder legislatiu en l'antic règim català residia no en el Rei, sinó en les Corts amb el Rei, de manera que aquest no podia legislar per si sol; la iniciativa legislativa, de dret, era tant del Rei com de les Corts, i de fet era preponderament exercida per aquestes. Les lleis eren considerades un pacte entre el poble, representat per les Corts, i el Rei. — Callís, *In extravag. Curiar.*, cap. I, n.º 3, i cap. II, n.ºs 3 i 4. Marquilles *In usat. «cum dominus»*, col. IV. Oliba, *De jure fisci*, cap. I, n.º 17. Mieres *Apparatus in II, Cur. Barchin.*, cap. XXX, n.º 44.

2. A Catalunya el costum té força de llei fins contra la llei. — «Consuetudo semper accipi pro lege...», Francisco Ferrer, *Observantiarum Sacri Regis Senatus Cathalonia*, p. XXVIII, n.º XX. «Consuetudo enim etiam est jus ex non

sostingui la seva vigoria durant diverses centúries, si la raó de la seva subsistència és extrínseca a la seva pròpia manera d'ésser; sols n'hi ha una de força prou potent per a sostenir-la, que és l'excel·lència de la mateixa llei per a satisfer les necessitats jurídiques del que se l'apropia; i, en efecte, que a Catalunya el Dret canònic s'hi ha sostingut per aquesta bondat, ho diu amb prou eloqüència el fet que tan esplendorosament triomfés d'una prohibició expressa de Jaume I, el rei de més alt prestigi i popularitat que ha regit la nació catalana.

També s'aplicaren a Catalunya el Dret gòtic i el dels francs, i gairebé en els nostres dies el compilat a «Las Partidas», i tots tres han perdut la seva aplicabilitat, perquè la seva brèvola vigència no fou fecundada per l'adhesió espiritual de les gents catalanes;* amb tot i tenir tots tres a son favor la raó, que no

scripto resultans». Socarrat, *In Commem.*, p. 576, n.º 24. «Nullum enim est jus mere positivum quod consuetudine mutari non possit». Socarrat, *Íd.*, p. 328, n.º 16. «Lex per consuetudinem tollitur. Mieres *Apparatus super Constit.*» *Collatio VII*, cap. I, n.º 24. «...quia nullum jus est impossitum quin consuetudinem non posit mutari». Ripoll, *Regaliarum tractatus*, cap. XXXIX, n.º 138, etc.

* Marquilles conviene también en la inobservancia del Código godo desde la época notada, con excepción de los referidos seis casos, pero es de dictamen que ni aun en aquellos seis casos debieran haberse seguido las leyes godas. Mieres al contrario, en la *colac.* 11, cap. 4, a n. 46, contra la opinión manifestada anteriormente, sostiene que debían estar en su vigor las leyes godas, atribuyendo a ignorancia de ellas el que no estuviesen en observancia.

Pero en cuanto a lo que dice Marquilles, es de saber que si bien en algunos casos se observó lo dispuesto en las leyes godas fué no porque se dispusiese en aquellas leyes, sino porque por costumbre se adoptó la disposición de las mismas; habiéndose continuado en el código municipal como tales costumbres algunas con esta misma denominación y otras con

té el canònic, d'ésser Dret propi d'un poder amb jurisdicció civil en territori de Catalunya.

Si, doncs, la raó de vigència del canònic no és ésser el Dret amb què es regeix l'Església, sinó que satisfà determinades necessitats jurídiques nostres, no pot motivar la seva derogació civil, a Catalunya, el fet que l'Església derogui la seva llei, o substitueixi els seus textos, sinó el que els textos apropiats deixin de satisfer les necessitats civils que han motivat la seva aplicació.

En la mateixa situació en què es troba avui Catalunya amb el canònic, es trobà un dia amb el Dret romà, com gran part de les nacions que poblen l'Europa.

Arreu ha tingut vigència el «Corpus Juris civilis» promulgat per Justinià com a llei d'unes terres en les quals va ésser derogat al cap de relativament breu temps : caigué l'Imperi que Justinià regia, fou desorganitzada la constitució social dels seus territoris, caigueren les seves institucions, les seves lleis, i fins la seva cultura, i, no obstant, les terres d'occident han continuat vivint les seves institucions i aplicant els textos de les seves lleis derogades, perquè el que anaren a cercar en elles no foren les lleis de l'Imperi, sinó les que satisfeien llurs necessitats.

I així també Polònia, que al publicar-se a França el «Code Napoléon», se l'apropià com a llei civil nacional, ha continuat i continua avui encara aplicant-lo sense acceptar ni aplicar les successives modificacions que el seu text primitiu ha sofert a França.

el nombre de usages. — Traducción al castellano de los *Usages*, etc., por Don Pedro Nolasco Vives y Cebriá, vol. I, pàg. 90.

I així igualment, una part del regne de Grècia, la constituïda per les set illes anomenades jòniques, o sigui per les terres de Cefalònia, Corfú, Santamaura, Itaca, Paxi, Cèrigo i Zante, viu encara al present i aplica el Dret civil de les de l'antiga República de Venècia, en les quals fa llargs anys que han estat derogades o substituïdes.

Mai s'ha considerat que una potestat diversa de la que exerceix directament la sobirania en un territori, pugui destruir el seu règim jurídic, substituint els textos que l'integren per altres.

I si s'admetés que la promulgació del «Còdex» per si mateixa, automàticament, altera el règim jurídic català, i substitueix els seus textos per altres, s'admetria també el principi, absolutament renyit amb els més elementals fonaments del Dret públic, de què un poder legislador que no té jurisdicció civil sobre un territori pot alterar el seu règim civil.

Per això precisament, el Dret canònic hi té vigència, no per les promulgacions que successivament n'hagi fet l'Església, sinó perquè la sobirania jurídica catalana se'l va fer seu, o el va confirmar com a seu, qui l'exercia.

D'aquí que, sota el punt d'obir del Dret públic, aquesta qüestió arriba a tenir l'evidència d'un postulat.

La Constitució de 1599 va consagrar com a llei supletòria catalana el Dret canònic vigent en 1599; en una discussió acadèmica podria algú discutir si el declarat vigent per l'Església amb posterioritat al 1599 s'hauria de considerar o no comprès en aquesta acceptació; però el que no té possibilitat, ni tan sols de plantejament, és la idea que pugui considerar-s'hi el promulgat per la Santa Seu després del Decret de

Nova Planta, que va matar la facultat legislativa catalana, i estancar les fonts del nostre Dret.

Des d'aquesta data el Dret canònic promulgat per la Santa Seu pot ésser incorporat al règim jurídic de Catalunya per assimilació, és a dir, per mitjà del costum fet viu per les gents catalanes, o per una promulgació expressa del poder legislatiu que exerceixi la potestat civil a Catalunya, però no d'altra manera; i és evident que ni s'ha pogut formar costum sobre l'aplicació de textos d'un «Còdex», la vigència del qual comença el 19 de maig d'aquest any, ni aquesta promulgació civil s'ha fet.

* * *

Altrament, a l'estudiar el mateix «Còdex», salta a la vista l'especial cura que ha tingut la Santa Seu en inspirar-se en aquests principis, fent tot el que estava en les seves facultats per evitar les pertorbacions que portaria l'entendre que es podien aplicar els contraris.

Perquè a l'ordenar la seva confecció, al dictar regles per a portar-la a cap, i especialment al promulgar-lo, és a dir, en tots els documents amb què l'ha preparat i realitzat, ha fet constar d'una manera categòrica que al recopilar i ordenar les seves lleis, ho feia exclusivament per al seu règim propi.*

* Pius X, al Motu proprio «Arduum sane», — datat el dia de la festa de Sant Josep de 1904, — amb què va ordenar que es fes el «Còdex», diu : «Probe autem intelligentis *ad instaurationem in Christo ecclesiasticam disciplinam conferre* maxime, qua recte ordinata et florente uberrimi fructus deesse non possunt, ad ipsam singulari; quadam sollicitudine studia Nostra animumque convertimus». — Acta Sanctæ Sedis, Roma ex Typographia Polyglotta, S. congr. de propaganda fide 1903-1904, vol. XXXVI, pàg. 549.

El Cardenal Gasparri al «Prefatio» de l'edició oficial del

El mateix interès de l'Església ho aconsellava; perquè així com la seva doctrina és, ha estat i serà sempre la mateixa per a totes les nacions, la seva disciplina es diversa, segons ho són les gents que han de practicar-la; i si, legislant per a reformar-la, ho hagués fet amb mires a totes les col·lectivitats que practiquen la seva doctrina, i amb mires encara a societats tan distintes en son origen, organització i finalitat, com la civil i l'eclesiàstica, no hauria pogut legislar amb l'eficàcia deguda.

Un dels principis fonamentals en els quals senta tota l'obra del «Còdex», és precisament aquesta naturalíssima restricció en l'aplicació dels seus textos. El cànon primer la restringeix a l'Església llatina, excloent-ne expressament l'oriental;[1] el segon, la restringeix, fins dintre la disciplina de l'Església llatina, a les qüestions que no són de litúrgia;[2] el tercer, la restringeix a les matèries no concordades

«Còdex», transcriu les instruccions que el Sant Pare va donar a la Comissió compiladora, i la primera diu : «*Ut codex eas tantummodo leges complecteretur quae disciplinam spectant*».

Benet XV a la «Providentissima Mater», diu que promulga el «Còdex» «*ad disciplinam ecclesiasticam restituendam, firmandam*».

1. Cànon 1. — Licet in Codice iuris canonici Ecclesiae quoque Orientalis disciplina saepe referatur, ipse tamen unam respicit Latinam Ecclesiam, neque Orientalem obligat, nisi de iis agatur, quae ex ipsa rei natura etiam Orientalem afficiunt.

2. Càn. 2. — Codex, plerumque, nihil decernit de ritibus et caeremoniis quas liturgici libri, ab Ecclesia Latina probati, servandas praecipiunt in celebratione sacrosancti Missae sacrificii, in administratione Sacramentorum et Sacramentalium aliisque sacris peragendis. Quare omnes liturgicae leges vim suam retinent, nisi earum aliqua in Codice expresse corrigatur.

amb altres Estats;[1] el quart, la restringeix encara a les que no representen drets adquirits per persones físiques o morals, els quals expressament vol que s'entenguin respectats en absolut;[2] i fins el cinquè la restringeix amb relació als costums, declarant expressament vigents els no expressament inclosos en el text mateix dels cànons nous, que com es pot suposar no parlen pas, per a derogar-los, dels costums civils de Catalunya.[3]

Com si no fossin suficients aquestes sis declaracions, el cànon 23 consigna expressament que en cas de dubte no es presumeix la derogació de la llei preexistent,[4] de la qual molt menys, per tant, es poden presumir les aplicacions.

I tanta ha estat la cura de Benet XV al promulgar-lo, perquè en cap manera es pogués estendre la

1. Càn. 3. — Codicis canones initas ab Apostolica Sede cum variis Nationibus conventiones nullatenus abrogant aut iis aliquid obrogant; eae idcirco perinde ac in praesens vigere pergent, contrariis huius Codicis praescriptis minime obstantibus.

2. Càn. 4. — Iura aliis quaesita, itemque privilegia atque indulta quae, ab Apostolica Sede ad haec usque tempora personis sive physicis sive moralibus concessa, in usu adhuc sunt nec revocata, integra manent, nisi huius Codicis canonibus expresse revocentur.

3. Càn. 5. — Vigentes in praesens contra horum statuta canonum consuetudines sive universales sive particulares, si quidem ipsis canonibus expresse *reprobentur*, tanquam iuris corruptelae corrigantur, licet sint immemorabiles, neve sinantur in posterum reviviscere; aliae, quae quidem centenariae sint et immemorabiles, tolerari poterunt, si Ordinarii pro locorum ac personarum adiunctis existiment eas prudenter submoveri non posse; ceterae suppressae habeantur, nisi expresse Codex aliud caveat.

4. Càn. 23. — In dubio revocatio legis praeexistentis non praesumitur, sed leges posteriores ad priores trahendae sunt et his, quantum fieri possit, conciliandae.

seva vigència a regulacions a les quals no ha d'estendre's, que, com si temés que amb aquestes primordials i taxatives declaracions encara es pogués dubtar, en la constitució promulgatòria «Providentissima Mater» directament al·ludeix les antigues aplicacions civils del Dret canònic i les recorda nominalment en els seus trets generals[1] per demostrar que, a l'escriure el seu text nou, l'Església obrava amb ple coneixement i absolut respecte envers elles; i seguint la constant tradició de l'Església, que si en el transcurs dels segles no ha negat la seva cooperació per a ajudar a satisfer necessitats civils dels pobles, espontàniament l'ha anat restringint, així com ells mateixos s'han anat organitzant. L'orientació seguida per Pius X i Benet XV amb referència a les lleis, és la mateixa seguida per llurs predecessors amb referència als Tribunals.[2]

1. «Neque enim solum barbararum gentium leges curavit Ecclesia abrogandas ferosque earum mores ad humanitatem informandos, sed ipsum quoque Romanorum ius, insigne veteris sapientiae monumentum, quod *ratio scripta* est merito nuncupatum, divini luminis auxilio freta, temperavit correctumque christiane perfecit, usque adeo ut, instituto rectius ac passim expolito privato et publico genere vivendi, sive actate media sive recentiore materiam legibus condendis satis amplam paraverit.»

2. Durant els segles medievals i els primers de l'edat moderna, el Tribunal de la Rota Romana de fet actuava com a suprem o d'última instància amb relació a bona part de les nacions d'Europa, i les seves sentències eren citades com a font de Jurisprudència.

En el proemi de Rafel de Llampillas a les *Decisions de Tristany*, pot veure-s'hi una de tantes comprovacions com podrien aduir-se. En les obres dels nostres jurisconsults la seva jurisprudència hi és constantment invocada. Fontanella, per exemple, en la Glosa XIII de la Clàusula IV del seu *De Pactis Nuptialibus*, n'invoca als n.os 9, 16, 18, 38, etc.

Sostenir, doncs, que la promulgació del «Còdex» no altera el nostre règim jurídic i que els seus textos no són aplicables a Catalunya, no sols no és obrar contrariant els designis de la Santa Seu o amb desconsideració envers l'Església, sinó precisament segons el seu pensament i desig.*

* El criteri de l'Església es manifesta en altres particularitats ben remarcables.

Una d'elles és, per exemple, que el «Còdex» deixa de regular tot un seguit de qüestions que tracten les compilacions anteriors, i avui es consideren pròpiament de Dret civil. Així no regula lo relatiu a successions.

La que assenyala, però, més fefaentment aquest criteri és la que gràficament queda condensada al cànon 1529, en el qual, parlant de la regulació dels contractes, diu que vol que es regulin per lo estatuït en el Dret civil del territori, com si fossin de fet un contracte civil.

L'opinió dels comentaristes eclesiàstics del «Còdex», es mou dintre les mateixes normes d'allunyament de les regulacions civils, que inspiren els documents oficials citats.

La més autoritzada de les veus comentadores és la de la revista *La Civiltà Cattolica*, fundada per Pius IX, el director de la qual és nomenat per la Santa Seu, i que té el caràcter d'oficiós portantveu seu.

La Civiltà va començar pel juny de l'any passat la publicació d'uns articles comentant el «Còdex», deguts a la ploma d'un dels més eminents canonistes de la Companyia de Jesús (que ha treballat personalment en la compilació del «Còdex» i, demés, és català), i en ells, absolutament es parteix sempre de la base de què les lleis que hi són compilades fan referència exclusiva a l'Església. «La necessità di ridurre a breve compendio la legislazione ecclessiastica vigente ...; .... ad un'accurata revisione di tutta la legislazione ecclesiastica ...» Aquestes i altres frases similars, i sempre cenyides a la mateixa idea, són les utilitzades en tot el comentari. (*La Civiltà Cattolica*, quadern 1608, 16 juny 1917, pp. 547 i 548.)

Mes on d'una manera molt més explícita encara queda posat de relleu aquest criteri, és en l'apartat IV, núm. 2 del comentari, que té per títol «Principali riforme introdotte nel Codice. — A. Le norme generali dil Diritto».

Ocupant-se, doncs, d'aquestes reformes fetes al Dret antic per la llei nova, diu això : «Non passerà senza mera-

La següent declaració, per tant, sota el punt de vista doctrinal, és absolutament innecessària : tan clara és la qüestió estudiada, segons el Dret públic i segons el privat, que ni hipotèticament pot admetre's dubte sobre ella.

* * *

No obstant, el Consell Permanent creu de necessitat el fer-la per raons d'ordre molt divers.

Les lleis orgàniques espanyoles, fetes amb un patró d'uniformitat per a tot Espanya, permeten que

viglia che fra le norme generali si ponga un libro sopra la consuetudine e le si dia forza da derogare la legge. Certe i codici moderni non usano ammetere una consuetudine contraria alla legge ... Ma questa meraviglia cessarà se si consideri la notabile differenza che corre tra la Chiesa e lo Stato. Primieramente, fra i sudditi di un Stato si da una maggiore omogeneità, e quindi è assai piu facile accommodare a tutti una legislazione comune, e meno difficile nel legislatore conoscere la necessità di ciascuna regione per non cagionare pregiudizio a legittimi interessi. Nella Chiesa è piu difficile che il supremo legislatore possa tenere presenti le particolari necessità di tutti e singoli i paesi, per cui si stende la Chiesa in tutto il mondo; ed è per poco impossibile fare una legislazione comune, almeno tale che sconda fino agli ultimi particolari, in modo che corrisponda alla necessità e condizioni tanta diverse delle diverse regioni» (posa aquí alguns exemples de diversitat al·ludint als territoris de missions. I segueix dient: «E qui occorre notare un altro divario fra la Chiesa e lo Stato. In questo, è una sola potestà legislativa commune a tutto lo Stato; legislatori particolari non si danno per ciascuna regione. Nella Chiesa invice, oltra il Romano Pontifice, i vescopi, sotto di cui e consi dipendenza da cui sono veri legislatori...» *(La Civiltà Cattolica,* quadern 1610, 21 juliol 1917, pp. 133 i 134.)

Les revistes *Razón y Fe,* dels PP. de la companyia de Jesús (articles del P. Ferreres), i *Revista de Estudios Franciscanos,* dels PP. Caputxins (articles del P. J. E. de M.), sense parlar concretament de la qüestió, sostenen un criteri que forçosament porta a la conclusió sostinguda. (Vegin-se

a Catalunya exerceixin funcions públiques amb relació al Dret funcionaris educats en la negació de la seva substantivitat, i, a major abundament, el Tribunal que en última instància falla les causes catalanes està organitzat atenent a preceptes fonamentals en el mateix criteri.

De més a més, a les Universitats, salvant tan comptades com honroses excepcions, no s'expliquen adequadament les Institucions del Dret nostre, ni tampoc

en ambdues els números des de l'últim trimestre de l'any passat.)

Els comentaris eclesiàstics que s'han fet especialment a Catalunya afirmant el mateix sentit, són encara — alguns d'ells — més expressius.

La «Asociación de Eclesiásticos para el Apostolado popular», domiciliada a Barcelona, va fer l'acte inaugural del seu curs 1917-1918 amb una conferència llegida per mossèn Miguel de Arquer, sobre *Los Párrocos en el nuevo Código de Derecho canónico*. L'acte va ésser presidit pel Sr. Bisbe de Barcelona, Iltrm. Sr. D. Enric Reig; la conferència té un preludi i en ell diu Mn. Arquer: «para acabar con tal estado de cosas Pío X, de feliz recordación, concibió la grandiosa idea de reunir todas las leyes eclesiásticas»; i més avall: «pero no olvidemos que el Código contiene solamente las leyes generales de la Iglesia».

El text de la conferència és publicat íntegrament en la *Reseña Eclesiástica*, Publicación mensual de la Asociación para el Apostolado Popular, núm. 108, novembre de 1917.

La revista *Vida Cristiana*, publicada a l'Abadia de Montserrat, i que tan alt prestigi ha assolit, ha publicat també uns comentaris al «Còdex», deguts a la ploma de Mn. Antoni Tenas.

En el primer dels articles en què es destrien, diu textualment que han estat reunides en el «Còdex» «*totes* i *soles* les lleis eclesiàstiques que vigeixen». Les paraules *totes* i *soles* al original són subratllades. (*Vida Cristiana*, núm. 28; Advent, MCMXVII.)

A l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació d'aquesta ciutat, durant els mesos de gener i febrer d'aquest any, hi donà un curset sobre el «Còdex» el P. Joan Evangelista de Montagut, O. M. C., del convent de PP. Caputxins de Sarrià, cate-

la seva història, el per què de la vigència de les compilacions que l'integren, les valors dels seus textos, l'eficàcia de la llei, la valor civil del costum; les mateixes lleis d'ensenyament s'inspiren en l'absolutament fals concepte de considerar-lo com a *foral* accidentalitat del que compila el Codi civil; i en aquestes

dràtic dels estudis que s'hi donen, i redactor canònic de la *Revista de Estudios Franciscanos*.

En la primera lliçó del curs, afrontà directament el problema de la vigència del Dret contingut al «Còdex», com a supletori del català; i fou sa opinió que no podia admetre's que pogués ésser invocat a Catalunya amb aquest caràcter.

La *Revista Jurídica* de *Cataluña*, en el número que té en premsa, publica un programa-ressenya de les lliçons, fet pel propi P. Evangelista de Montagut; en ell, per dues vegades al·ludeix a la qüestió, en els termes següents:

Programa-resum de les lliçons sobre el Nou Codi de Dret Canònic.

En les lliçons sobre el Nou Codi Canònic donades a l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Barcelona al començament de l'any present, després de constatar aquests dos fets, és a dir : que *en el Codi Canònic no es legisla sinó per a la Iglésia*, i que *aquest Nou Codi Canònic no pot ésser invocat com a supletori del Dret català*, fou estudiat el dit Codi segons el programa que segueix, etc.

La revista *La Academia Calasancia*, que, encara que no és redactada tota per eclesiàstics, reflecteix el pensament dels PP. de les Escoles Pies, al seu n.º 693, corresponent al 25 d'octubre de 1917, publica un article que té per títol «El nuevo «Corpus iuris canonici» y el Derecho catalán», degut a la ploma del catedràtic de la Universitat literària de Barcelona Sr. Parpal i Marquès.

En ell sosté els dos resums següents:

«*a)* Hipotético: Si el nuevo «*Corpus iuris canonici*» merece el *pase* del Estado Español ¿será este nuevo Código el que contendrá el Derecho supletorio de Cataluña? Contesto negativamente...

b) Real: Desde el día de Pentecostés de 1918 será vigente en Cataluña : para la cuestiones y asuntos eclesiásticos el nuevo *Corpus iuris canonici;* y para las materias de carácter supletorio del Derecho catalán, todos los incluídos en el Derecho canónico producidos antes de 1716.

Universitats hi reben la formació jurídica els esmentats funcionaris.

En sa conseqüència, les planes de les col·leccions legislatives estan plenes d'interpretacions legals, que, sense discutir la bona fe amb què hagin estat fetes, són tan forçades i violentes com podria ésser-ho la de suposar que els textos del «Còdex» són aplicables a Catalunya.

La interpretació legal ha estat la força més anorreadora de totes les que han pertorbat la nostra vida jurídica des de fa dos segles, i és, per tant, d'urgent necessitat no deixar de fer cap actuació encaminada a impossibilitar per endavant una nova extensió seva, sia directament en els Tribunals, sia en les discussions acadèmiques de què tan trist record té Catalunya.*

* * *

No és sols aquesta merament negativa, però, l'actuació que aconsella l'interès de Catalunya.

Del Dret canònic s'ha nodrit el nostre règim durant vuit llargues centúries; per la seva influència ha perfeccionat les seves institucions; i, ço que és més encara, amb ell s'ha arribat a connaturalitzar tan essencialment, que ha fet esperit seu, fonament de la seva evolució, i força motriu de la seva biologia, les que li són pròpies : l'equitat canònica.

* «Por lo demás, puede considerarse que esta duda (no menys que el dubte inicial de tota la pertorbació motivada amb pretext de la interpretació de les lleis, per la promulgació del Decret de Nova Planta) se consideró en Cataluña como una cuestión académica que indicó Don Juan Antonio Mujal, catedrático de Cervera.» — Traducció al castellà dels *Usatges* etc., per D. Pedro Nolasco Vives y Cebriá, vol. I, pàg. 95.

Si, doncs, la seva història, la seva filosofia i fins el seu esperit, tenen una connexió essencial amb el nostre règim, no sols no pot tenir per a Catalunya cap aventatge el rompre-la violentament, sinó que per fatal derivació de la nostra mateixa manera d'ésser el rompiment hauria de produir un corsecament i, en definitiva, desnaturalització que sols tindria per resultat rompre el paral·lelisme, que és base del nostre equilibri jurídic, entre l'evolució del Dret i la de l'esperit català.

Que Felip IV destruís els nostres orgues legislatius, no ens obliga pas a viure en una cega passivitat, impossibilitats de treballar per al millorament de les nostres lleis; i com és inqüestionable que la incorporació al règim català d'alguns dels cànons que han substituït els antics, representaria un veritable progrés, ço que aconsella el més elemental patriotisme és conservar la compenetració amb el canònic, i continuar seguint les seves evolucions, fent nostres els avenços que faci en ses lleis l'Església; és a dir, no interrompre la secular biologia catalana que ha permès anar perfeccionant les nostres lleis per l'assimilació dels perfeccionaments que millorin les forasteres i més si ens són secularment supletòries.

No oblidem que la mateixa raó intrínseca que ens aconsella ara no pertorbar el nostre règim acceptant mecànicament i tot d'una el «Còdex», ens porta a assimilar-nos, en harmonia a les nostres necessitats jurídiques, tots els avenços que l'experiència ha dictat al seny de Roma, del qual s'ha nodrit sempre el seny català.

A aconseguir-ho pràcticament va encaminat el segon dels acords proposats.

* * *

Atenent a aquestes raons, el Consell Permanent sotmet a l'aprovació de l'Assemblea aquesta declaració i acords.

* * *

El text de la declaració és prou clar perquè necessiti cap comentari.

S'hi parla de *vigència,* i no de vigència per la Santa Seu, perquè pot considerar-se que l'acceptació oficial que faci del «Còdex» el Govern espanyol, és una declaració de vigència amb relació a Espanya, i per tant a Catalunya, i no influint la promulgació en si, tampoc pot influir la seva acceptació per l'Estat.

Es diu, demés, que el sentit en què no altera el nostre règim jurídic, és en el que els seus textos no són aplicables com a supletoris dels catalans, perquè per l'article 12 del Codi civil, a Catalunya, vigeix el títol IV del seu llibre I, referent al matrimoni, i com el «Còdex» altera la seva regulació, les modificacions que motivi en l'esmentat títol IV, del llibre I, seran aplicables a Catalunya, perquè en aquest cas no és supletori del Dret català.

Declaració

Tot i continuant el Dret canònic essent el primer supletori del català, la vigència del *Codex Iuris canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus* no altera el règim jurídic de Catalunya, i els seus textos no poden ésser invocats com a supletoris dels catalans.

Acords

I

S'autoritza el Consell Permanent per a fer totes les gestions que cregui necessàries per aconseguir que l'antecedent declaració tingui tota l'eficàcia possible en el termini més breu.

II

S'encomana al Consell Permanent que estudiï quins cànons del «Còdex» convindria que s'incorporessin al règim jurídic català, per a invocar-los com a Dret supletori en substitució dels seus equivalents avui invocables, a fi que, una vegada coneguts, pugui fer les gestions encaminades a aconseguir que siguin declarats legalment aplicables.

Palau de la Generalitat, 3 maig 1918. — *El President*, J. Puig i Cadafalch. — *Els Consellers* : Francesc d'A. Bartrina — Josep M. España — Anselm Guasch—Martí Inglès—Josep Mestres—Agustí Riera—Josep Ulled—Joan Vallès i Pujals.

L'Assemblea de la Mancomunitat de Catalunya, en reunió celebrada el dia 28 de maig, prengué els següents

Acords

I. — S'aprova la «Declaració» i el primer extrem del projecte d'acord presentat pel Consell Permanent.

II. — S'encomana al Consell Permanent que formuli, en el termini més breu possible, per a portar-les a l'aprovació de l'Assemblea, les regles de Dret integrants del Règim jurídic català, codificant-les, sigui parcialment per Institucions, o sigui totalment; i que faci demés totes les actuacions necessàries per a portar la normalitat a la vida jurídica catalana i assegurar l'eficàcia de son normal expandiment.

III. — S'autoritza el Consell Permanent per a fer totes les gestions necessàries per a portar a compliment l'anterior acord; per a utilitzar els mitjans que a l'efecte cregui convenients; per a crear, si ho creu oportú, un instrument permanent tècnic d'actuació en el Règim jurídic; i per a fer les despeses que, per aquestes finalitats, siguin necessàries, donant-ne després compte a l'Assemblea.

ANEX

Abans de formular la declaració que es conté en aquest Projecte, consultà el Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya l'opinió dels senyors lletrats D. Josep Vilaseca i Magarre, D. Guillem M. de Brocà i D. Francesc de P. Maspons, referent a la conveniència i oportunitat d'aquesta deliberació.

Es transcriuen seguidament els informes respectius de les personalitats consultades.

En comunicació de la data de 26 del proppassat mes d'abril, se'm féu sabedor que «preocupat el Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya amb el greu problema jurídic que planteja a Catalunya la promulgació del «*Codex Iuris Canonici* Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicte Papae XV auctoritate promulgatus», en sessió del jorn precedent em conferí la gran honra de demanar el meu parer sobre si «la vigència de l'esmentat *Codex* altera o no el règim jurídic de Catalunya, i, en conseqüència, els seus textos poden o no ésser invocats com a supletoris dels catalans, tot i continuant el Dret canònic essent el primer supletori del Dret català».

Gran lloa mereix l'egregi Consell Permanent de la Mancomunitat per vetllar tot quant pertany a la vida jurídica de Catalunya, i prevenir els problemes que poden portar la incertitud en els sacratíssims drets i respectables interessos civils i, tal vegada, trontollar i fins capgirar la nostra legislació. Cada poble es dóna a si mateix la llei, diu un Usatge, i meritori és que lo

lliurat del naufragi de la nostra llei, sigui defensat i es vegi de refer-lo i donar-li nova saba.

Però en el cas present no existeix el problema, i la contesta a la pregunta feta pel Consell és ben senzilla.

La recepció del Dret romà a Catalunya fou obra d'un moviment savi amb adjutori de quins devien fallar els litigis en una terra mancada de suficients lleis positives; que no eren completament suplertes per les costums que arreu subsistien o es formaven, i en l'esmentat moviment savi s'entenia que el Dret romà devia aplicar-se amb les modificacions resultants dels Cànons de l'Església i inspirades en l'equitat contraposada al rigorisme històric del Dret romà. Com digué el sapientíssim jurisconsult Oliba *(Commentarium de actionibus,* vol. I, pàg. 572, n.º 3), no fou admès perquè procedeix d'un superior del Comte de Barcelona; altre jurisconsult de gran autoritat, Tomàs Mieres *(Apparatus,* etc., 2.ª edició, vol. II, pàg. 162, n.º 41), consignà, d'acord amb la teoria llavors en voga, l'existència d'un Dret apel·lat *Comú,* format pel canònic i el civil romà, tal com es troben en el respectiu *corpus,* i aquesta fou la intel·ligència donada al capítol de les Corts celebrades pel rei-comte Martí en 1409, que ordenà l'administració de la Justícia segons els Usatges i demés lleis i costums de Catalunya, *dret comú,* equitat i bona raó.

Més explícita fou la constitució de les Corts tingudes per Felip II (III de Castella) en 1599, que encara és fonamental en la determinació del Dret vigent, a l'ordenar que quan faltaren els elements legislatius propis del Principat, es decideixen les causes *segons la disposició del Dret canònic,* i ell faltant, etc. No hi ha dubte que amb tal disposició fou sancionat el Dret canònic com a Dret civil de Catalunya en defalliment de lleis i costums pròpies, i que aquesta sanció comprengué les disposicions contingudes en el «Corpus iuris canonici» i les del Concili tridentí aleshores ja donades i admeses arreu on el matrimoni tan sols era considerat com a sagrament,

però sempre que per l'ús no fossin ací rebutjades, com ho fou la del Motu proprio de S. S. Pius V sobre creació de censals, amb tot i ésser anterior a la constitució de l'any 1599. No es plantejà el problema de si les disposicions canòniques posteriors a la mateixa constitució eren aplicables, com a dret supletori, a Catalunya, per mancar d'importància per al Dret civil.

Encara que s'hagués d'afermar d'una manera absoluta que eren aplicables, hauria de rebutjar-se aquest criteri en quant al temps posterior a la transmutació radical operada a Catalunya a l'esborrar-se la seva personalitat pròpia i, amb ella, suprimir la facultat legislativa del Principat, i d'aquesta afirmació en gita fora tot dubte el decret de l'any 1716 anomenat *de Nova Planta*.

Per son capítol 41, Felip V es reservà les *regalies majors i menors*. Regalia major era l'esmentada facultat legislativa, la qual, per tant, va quedar reservada exclusivament al monarca, i passà després a les Corts amb el rei. Impossible fou l'existència d'altre qualsevol element legislatiu, i, per tant, el de l'Església. Ja les disposicions que aquesta dictés, mal tinguessin caràcter civil, no podien ésser incorporades al Dret de Catalunya. No és ara la primera vegada que el dictaminant ho afirma, ja que ho digué en l'obra que, juntament amb D. Joan Amell, publicà sobre Dret civil català. Ningú s'havia ocupat d'aquest punt, sens dubte per haver-se tingut per fora de tota disputa la impossibilitat que novelles disposicions canòniques tinguessin a Catalunya força de llei civil. Posteriorment en tractà un jurisconsult, gran amador de la terra y partidari entusiasta del Dret canònic : el catedràtic D. Joan de Déu Trias i Giró *(Conferencias de Derecho civil catalán*, pàg. 124), qui digué que, qualsevols que fossin les seves particulars conviccions, no podia abrigar la il·lusió que el legislador espanyol entengués acceptar les disposicions canòniques posteriors al Decret de Nova Planta, ni que els Tribunals es dobleguessin a aquesta acceptació.

No cal, doncs, promoure cap declaració respecte d'aquest punt, a més de la dificultat que hi hauria en puntualitzar per qui o per quin organisme hauria d'ésser feta la declaració. Matèria és, aquesta, pròpia exclusivament dels Tribunals, i ben segur és ço que resoldrien. No es pot defugir que algú a qui, per exemple, convingui ésser declarat major d'edat abans de tenir 25 anys, s'empari en el cànon 88 del nou *Codex Iuris Canonici* que fixa l'edat en 21 anys; però això seria cosa semblant a la d'aquell que, convenint-li fer seves unes finques venudes que havien pertangut als seus pares, posà una demanda de retracte gentilici, suposant que aquest existia a Catalunya per establir-lo el Levític, i que tal llibre bíblic forma part del Dret canònic; monstruositats que rebutjà el Tribunal Suprem en sentència de 14 de maig de 1864.

Aquest és el parer fonamentat en la pregona convicció de qui té l'honra de contestar a la pregunta del Consell.

Barcelona, 7 de maig de 1918.

G. M. de Brocà

Molt apreciada ha estat per mi la comunicació de 26 del proppassat mes d'abril, en la qual se'm diu que, preocupat el Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya del greu problema jurídic que planteja a la nostra terra la promulgació del «*Codex Iuris Canonici* Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae auctoritate promulgatus», ha acordat demanar el meu parer sobre si la vigència de tal Codi altera o no el règim jurídic de Catalunya i, en conseqüència, si els seus textos poden o no ésser invocats com a supletoris dels catalans, tot i continuant el Dret canònic essent el primer supletori del Dret català.

Plau-me en extrem la cura que la Mancomunitat demostra tenir del Dret civil de casa nostra, que avui trontolla, fent necessari esmerçar totes les energies per a salvar-lo de la ruïna a què insidiosament se'l porta.

Lloabilíssima és aqueixa actuació de la Mancomunitat, perquè no hi ha res més greu que la inestabilitat, la falta de fixesa del Dret, que és la característica d'aqueixos últims anys. Interpretat nostre règim jurídic per organismes que, per respectables que siguin, no surten del mateix poble on el Dret neix i es desenrotlla i que si, a força d'estudi, poden arribar a coneixe'l no el senten perquè no és el seu propi ni l'han viscut, es multipliquen en els Tribunals les decisions contradictòries i radicalment oposades, i quan s'arriba a la interpretació del Superior, sembla que sigui ja norma fixa de criteri la de resoldre en contra de l'aplicació del Dret que ens creiem tenir, fins malgrat l'esmotxament que li féu el Codi civil espanyol.

Cal, doncs, defensar-ho, això que és nostre, ja que per als pobles té encara molta més importància el Dret civil, perquè ell mateix és qui els dóna vida, que el Dret polític, gairebé sempre circumstancial i voluble.

I agraint la immerescuda honra que se'm concedeix demanant-me un parer, com a meu modest i desproveït d'autoritat, crec que la pregunta que es formula pot ésser senzillament i breument contestada.

Pot gairebé dir-se que és un problema de Dret públic el que es planteja. I bé podria formular-se la pregunta demanant si l'Església constitueix avui respecte del Dret civil de Catalunya un Poder legislatiu.

Tinc la certesa que la resposta negativa fóra unànime i amb ella la qüestió quedaria resolta.

¿Com el Dret canònic és supletori a Catalunya després de nostres lleis i amb preferència al Dret romà que s'anomenava civil?

No és cas de fer una disquisició històrico-jurídica; n'hi ha prou amb acudir als textos:

La famosa Constitució de Felip II (III de Castella) sancionant l'acord de les Corts de Barcelona de 1599, estableix, d'una manera precisa, nostre règim jurídic, ordenant que es decideixin les causes «segons la dis-

posició dels Usatges, Constitucions y Capítols de Cort y altres drets del present Principat y Comtats de Roselló y Cerdanya, y en los casos que dits Usatges, Constitucions y altres drets faltassin, hajan de decidirse les dites causes segons la disposició del Dret canónic y aquell faltan del civil, &.»

En aquell instant, i ja d'una manera no dubtosa, va incorporar-se el Dret canònic, llavors existent, a nostre Dret, en tot allò que en nostres lleis pròpies no estava previngut o resolt. Qui tenia potestat per a ferho, va completar nostre Codi jurídic acoblant-hi els preceptes del Dret de l'Església, com si els transcrivís, passant llavors a formar part de nostre Dret. Pot dir-se, amb expressió un xic vulgar, que va fer-se una còpia que, per l'autoritat de qui va ordenar-la, tenia tota la força de llei promulgada, però sense que l'acte pogués portar altra transcendència.

He dit : «Llei promulgada». Per qui? És, potser, que els preceptes del Dret canònic com a supletori han regit i regeixen a Catalunya perquè els ha promulgat l'Església? De cap manera : Dret nostre són perquè les nostres Corts volgueren i al Rei plagué sancionar-ho. Establert està nostre Dret. Les modificacions i fins derogacions que una potestat hagi fet o faci, en allò seu que volguérem aprofitar per nostre, no poden ja afectar-nos. Si s'arribés a sostenir el contrari, seria conseqüència lògica el reconèixer dintre de l'Estat una Sobirania que no és la seva pròpia.

Felip V, en son Decret de Nova Planta (16 gener 1716), va reservar-se les Regalies majors i menors i, per tant, la facultat legislativa, venint així a excloure qualsevol potestat que no fos la reial. Encara, però, que no hagués consignat aqueixa reserva expressa, no per això s'hauria de creure que l'Església, pel sol fet d'assimilar-se el Poder legislatiu a Catalunya disposicions d'ella nascudes, hagués adquirit el dret més preuat de sobirania, la potestat de dictar i promulgar lleis.

Si el Dret canònic, com a supletori, forma part de nostre Dret català, no és pas perquè l'Església ens en fes mercè o ens l'imposés, sinò perquè, qui poder legislatiu exercia sobre la nostra terra, va donar-li tal caràcter.

Així, doncs, el Dret canònic posterior a l'època de la que podem dir-ne incorporació a nostre Dret, no pot regir en nostre Principat per la raó potíssima que cap poder sobirà que ens obligui l'ha promulgat.

En resum, i contestant concretament a la pregunta formulada, crec, amb ferm fonament, que el nou *Codex Iuris Canonici* no altera el règim jurídic de Catalunya, i que els seus textos no poden ésser invocats, tot i continuant com a supletoris del Dret català les disposicions canòniques que li foren incorporades l'any 1559.

Aquest és el meu parer, sotmès sempre a qualsevol altre més encertat, que, amb mostres d'agraïment per haver-se'm considerat digne de donar-lo, transmeto a aqueix il·lustre Consell.

Barcelona, 7 de maig de 1918.

Josep Vilaseca i Magarre

Contestant la comunicació del 26 del proppassat abril relativa a la possible vigència a Catalunya del *Codex* de Dret canònic promulgat per la Santa Seu el dia de Pentecostès de 1917:

atenent a què no es pot admetre que un poder que no té la sobirania civil d'un territori, ni per tant facultat legislativa civil, amb relació a ell, pugui de fet legislar-hi substituint els textos integrants del seu règim per altres diversos;

atenent a què el Govern espanyol no ha fet cap promulgació de vigència del *Codex* com a supletori del Dret català;

atenent a què a Catalunya no pot haver-se format, ni tan sols iniciat, costum jurídic justificador de l'aplicació de sos textos;

l'infrascrit opina : que el «*Codex Iuris canonici* Pii X Pontificis Maximi iussu digestus, Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus» no pot considerar-se vigent a Catalunya com a supletori del Dret català, i que, per tant, sa promulgació no altera el nostre règim jurídic, ni els seus textos són invocables com a supletoris dels catalans, tot i continuant el Dret canònic essent supletori del Dret català.

Barcelona, 7 de maig de 1918.

Francesc de P. Maspons

KL/16086

JOSEP PUIG I CADAFALCH

ALS DIPUTATS DE LA MANCOMUNITAT : DE CATALUNYA :

EN PENDRE POSSESSIÓ DE LA PRESIDÈNCIA PER A LA QUAL FOU NOVAMENT ELEGIT

BARCELONA : 12 DE SETEMBRE DE 1919

JOSEP PUIG I CADAFALCH

ALS DIPUTATS DE LA MAN-COMUNITAT DE CATALUNYA

EN PENDRE POSSESSIÓ DE LA PRESIDÈNCIA
PER A LA QUAL FOU NOVAMENT ELEGIT

BARCELONA, 12 DE SETEMBRE DE 1919

Impremta de la Casa de Caritat. — Barcelona

Per tradició santificada pel gran valer de l'home que s'assegué en aquest setial, el President novament elegit, en una mena d'improvisat missatge, ha d'assenyalar la ruta que projecta, perquè vosaltres l'estudieu i rectifiqueu; tal com, quan s'inicia un camí, assenyalats l'origen i el mil·liari final, vénen els estudis i plans dels enginyers.

La darrera jornada de la lluita

La ruta a fer en la tasca pròxima no podem dir que sigui la prossecució de la passada: en els jorns que vénen hem de córrer els segments darrers d'una gran trajectòria, la fi de la qual ja és pròxima. La vèiem i vàrem creure tocar-la, i aquesta fi no és altra que el plantejament de l'Estatut que votàrem en les darreres jornades i juràrem tots mantenir, i, amb nosaltres, tots els Municipis de Catalunya, i en pro del qual, sense fer d'ell un dogma ni una fórmula intangible, votà la immensa majoria de la terra, diré, per lo minúscul de l'excepció, tot Catalunya.

I a aquesta jornada darrera hem arribat amb els anys, portant per guiatge paraules i obres del

mestre amic desaparegut de la terra i amb qui havíem seguit plegats una mateixa via. I a l'atansar-nos a la fi hem de bastir idealment i materialment la ciutat nostra, assenyalant amb l'arada son nou perímetre i dictant les lleis i aixecant el temple i fitant el bosc sagrat on floreix l'ideari de l'esdevenidor, arrencant els carreus no de la pedrera informe, sinó de terra, on són colgats. Que nosaltres no hem peregrinat pel desert com jueus cercant una ciutat aliena, ni com Eneas, foragitat de la ciutat pròpia, hem hagut de bastir-ne en terra aliena, sinó que, envaïda materialment i espiritualment la nostra, hem d'assolir la reconquesta del propi solar i de la pròpia ànima i acomplir amb uns anys l'endarreriment degut a segles de propi desconeixement i d'abandó, arrastrats junyits al carro d'altri.

Ès l'hora del màxim esforç

Però la llei del nostre esforç, que podia ésser una línia contínua, segons la qual ens moguéssim lentament, ve pertorbada per la fi de la gran guerra.

No espereu que puguin viure els pobles decadents, amortits, que com a ombres vaguen en les portes infernals. No serà possible la prolongació de la vida somorta de les ciutats del XVIII.è

Ens despertarà una lluita formidable comercial i industrial, i ens despertaran també els clams de la lluita social en què tot un estament

germà nostre reclamarà imperiosament sos drets al benestar comú.

Ha acabat la gran guerra amb la victòria per la qual tants milers de catalans han donat llur sang, i ve la pau, que sacrificarà altres tants milers si no ens preparem per a la nova lluita.

És l'hora d'un gran esforç.

Penedim-nos de no haver sentit fortament abans l'ànsia de gastar, fins amb bogeria, per donar a Catalunya tota l'organització que cal als pobles moderns. Ho férem, més del que consentia el parer d'altri, en vies de comunicació i en ensenyança i en l'àrea geogràfica que podíem. ¡Oh, si ens hagués estat possible fer-ho per tot Catalunya!

Avui l'esforç serà doble : el preu de les coses s'ha doblat; el que podia ésser hisenda pública té ja amo, i cada dia més s'agreujarà l'esforç necessari.

Jo faltaria al meu deure si no us digués que sento la necessitat immediata d'un gran esforç econòmic, d'un gran esforç de reconstrucció. Cal fer el màxim esforç si volem salvar Catalunya i seguir la nostra tasca de tornar-la a si mateixa: si no, d'aquí a pocs anys estarem tan lluny d'Europa com els Estats que s'intervenen amb operacions de conquesta, que hipòcritament qualifiquem de policia; i no serà possible ni el comerç, ni la indústria incipient, ni els afanys per la nostra cultura. No podem dir anem a continuar, sinó a començar : hem de fer en quatre anys el que no feren les generacions passades, si volem

imposar el dret que tenim a la llibertat que demanem.

El programa que vull sotmetre-us, i que serà programa de tots si el Consell hi dóna son assentiment, com espero, és ben precís.

Acabar les carreteres de tot Catalunya, fent que el carro arribi a tots els Municipis catalans.

Acabar els telèfons.

Fer la xarxa de ferrocarrils secundaris.

Fer els camps i els ports d'aterrissatge per a la aviació civil.

Hem de sanejar les grans extensions fangoses dels nostres rius, de l'Ebre al desguàs del Fluvià sobre d'Empúries.

Hem de repoblar els erms de les nostres muntanyes.

Hem de fundar la Universitat catalana, sobre la universitat autònoma o sense ella.

Hem de fundar el que el professor Bertacchi reclamava per a Trieste : la Universitat de la Mar; la Universitat de l'expansió, completant la Universitat de la Indústria : l'Escola Naval; la gran Escola de Comerç; el Museu de l'Exportació i el Seminari del comerç colonial, per a cercar les rutes perdudes del comerç antic cap a l'Orient mediterrani, i cap a l'Africa i cap a l'Amèrica.

Hem de conèixer tota la terra, acabant ràpidament el mapa geogràfic i geològic.

Hem de sondar el subsol per conèixer sos tresors miners i hidràulics.

Cal veure aixecades i funcionant les Escoles

de Comerç i les Escoles d'Indústries; a Tarragona, a Girona, a Lleyda, a Reus, a Figueres, a Tremp, a Viella, a Tortosa.

Hem de construir fins a quaranta Biblioteques per a les ciutats i viles catalanes.

Hem de fer arribar pertot l'ensenyament ambulant i per correspondència.

Hem de crear institucions complementàries on es nacionalitzin en la ciència i en la pàtria els mestres d'ensenyament primer, i hem de preparar el règim d'aquest ensenyament intentant la intervenció, mitjançant garanties, en l'edificació escolar.

Hem de desenrotllar la múltiple acció de la Comissió d'Educació Popular.

Hem de crear Camps experimentals, i estendre l'ensenyament agrícola ambulant i periòdic per tot Catalunya, i completar els grans laboratoris centrals.

Hem d'organitzar el servei meteorològic.

Hem de començar l'Escola Zootècnica.

Hem d'organitzar la beneficència i la sanitat construint hospitals, instant el sanejament de les urbs i de les cases; i destruint les vergonyoses endèmies. Hem de fundar l'Institut de Ginecologia i la Clínica d'Observació de Malalties Nervioses.

Per a aquesta obra tenim la preparació

Per a fer aquest programa, per a donar aquesta immensa gran batalla, tenim l'estat

major preparat. Tenim el rudiment de cada un dels orgues d'aquest gran organisme, la Catalunya futura : cal sols la vida perquè automàticament creixin i es desenrotllin.

La Institució de Propaganda de Catalunya

Veig dues grans institucions noves a formar.

Hem de crear la Institució de Propaganda de Catalunya.

La nostra terra és encara desconeguda pel món i cal expandir son coneixement. L'Estat delega contínuament, per a representar-lo fora de Catalunya, a homes no catalans o a homes que es disfressen de no catalans. El record de l'assistència d'Espanya a les Exposicions universals, ho és de tristesa i de vergonya. Sovint l'assistència a Congressos i Conferències internacionals en nom de l'Estat és d'homes externs a la ciència o que habiten sos ravals.

Hauríem d'intervenir la premsa estrangera en ses informacions contràries i enemigues de Catalunya. La cooperació a les revistes estrangeres podria fàcilment ésser estimulada.

Una selecció de la nostra literatura, metòdicament i contínuament traduïda, fóra un èxit literari.

Ho fóra també el d'un sector de la nostra ciència.

No cal dir la transcendència d'ésser coneguts del món: cal només veure els esforços fets pels pobles que ara han recobrat llur autonomia,

i pensar les conseqüències per al nostre comerç material i espiritual. Conèixer i ésser coneguts! Veus aquí una tasca a fer. L'Institut d'Estudis Catalans l'ha començada amb l'intercanvi extraordinari de ses publicacions. Els cursos monogràfics i d'intercanvi n'han estat una primera conseqüència : d'ells ha vingut l'atenció fixada per governs estrangers sobre la nostra ensenyança, i l'assistència d'alumnes forasters i estrangers a les seves aules.

Tenim, per a fomentar-ho, un gran factor : les colònies de Catalunya escampades pel món, que cada dia preguen nous lligams amb la pàtria. Hi ha després els pobles petits i els pobles acabats de formar, plens de simpatia per Catalunya.

Tot realitzant-la, aqueixa Institució es determinaria i concretaria.

La Institució de Política Social

No podem oblidar després la Catalunya país d'ansietats febroses i país receptacle de tota inquietud, fins de la follia.

Jo reprovo tot crim que aquesta febre produeixi; però no sé preferir al foc, que pot abrandar-ho tot, la glacial quietud de l'estepa o del desert, en què tot ja és mort o que viu encara les tristeses econòmiques del latifundi romà o del domini feudal irregular del polític absent o de l'usurer massa present. L'atzar una vegada em portà a dirigir una obra a Madrid, i cada dia

enyorava l'activitat i la vida dels nostres paletes anarquitzants.

Però, homes de govern, hem de prevenir que la millora obrera feta sense mesura pot destruir la indústria que tots hem format i ésser la ruïna i la mort de tots.

El nostre problema social no és nihilista amb les fantasies místiques de la Rússia. El nostre problema social és clar i positiu com plantejat en terres llatines. Cal intentar intervenir-lo amb lleialtat, però sobretot amb claredat. Hi ha dues solucions : tots pobres, és la solució russa; tots rics, és la nord-americana i ha d'ésser la catalana.

El nostre treballador rendeix una part sols del que pot rendir; instruïm-lo, donem-li utillatge modern perfeccionat que estalvii l'esforç. La mà d'obra americana, la més cara del món, no representa més que el 18 per 100 de la valor de la mercaderia, mentre que la francesa representa el 32 per 100. ¡Què no rendiria, amb una satisfacció interior, el nostre obrer! ¡Quin marge econòmic per a la concòrdia! No és fàcil el problema, però n'hi ha prou amb plantejar-lo per a posar-se en camí de la solució.

Cal portar a la realitat una Institució que estudiés cada qüestió plantejada i l'estudiés tècnicament; veiés els límits on es pot arribar, fitats per la competència exterior, i proposés l'arranjament interior per a arribar-hi : l'arranjament tècnic i comercial. Sé que una part de les solucions serien encara utòpiques; però

de la utopia en ve la realitat pura. L'estudi sol vol dir amor, i l'amor ha faltat en aquests problemes. Ha volgut resoldre'ls el primer arribat, polsós encara del camí, sense haver vist cap fàbrica, sense conèixer les angúnies dels qui creen la Indústria ni conèixer l'obrer en la vida real. ¡Què no faria una Institució que treballés modestament, però cada dia, sols per conèixer i amar!

No tenim autoritat de govern, però tenim una autoritat moral. I és el nostre deure aixecar la veu en la batalla, cridant que pot en ella morir l'actual moment de Catalunya, com la del ciutadà de Florència que apaivagà els lluitadors prevenint-los que llurs dards i llurs pedres podrien rompre les grans obres meravelloses de la Llotja del Lanzi.

No tenim autoritat de govern per a manar, però la tenim per a clamar i pregar. I tots els obrers en lluita, tots els sindicalistes militants, tots els patrons que encara es preparen per a la definitiva topada, tots són catalans, i ni un pot ésser-nos indiferent i aliè. No ens aliena cap cosa humana, i amb més força podem repetir que no ens és aliè res de la pàtria. L'obrer no està habituat a ésser atès amorosament. Catalunya hauria de donar aquest exemple d'amorositat al món.

L'estudi imparcial inspira simpaties. I hem de donar garanties d'aquesta imparcialitat. Jo dic als catalans : Temeu les mans cegues bolxeviques que, com a Rússia, podrien portar la bar-

bàrie a tot Europa; però temeu també el patró ineducat, sense tècnica, enriquit ràpidament, d'una moral primitiva, que cerca augmentar, sia com sia, les ganàncies.

Catalunya és una zona d'Europa devastada

Hem d'empendre la restauració del país amb l'activitat dels països devastats. El nostre no ho ha estat per la guerra actual, però ho és pels mals governs i pels governs indiferents i hostils. No oblidem que en documents de les darreries del segle XIX, en documents oficials, les Institucions de l'Estat al·legaven el dret de conquesta sobre Catalunya. Tenim encara com un govern d'ocupació. A les terres devastades han desaparegut tots els serveis públics: aquí podem dir que no hem tingut mai altra cosa que la que hem fet amb les pròpies mans. No podem anomenar servei d'obres públiques les faixes de terreny fangoses i eriçades de muntanyes que creuen el país. No podem dir escoles aqueixos llocs vergonyosos on la infància aprèn, amb cantarella inútil, explicada amb llenguatge que no entén, el que la bona voluntat del mestre vol ensenyar. No podem dir Universitat els llocs on es recita per repetidors la ciència que s'elabora lluny, ben lluny!, on es migren qualques savis solitaris abandonats, sense mitjans d'estudi i sense estres de treball. Una gran part del país no té ni ferrocarrils ni camins, ni altra acció de l'Estat que la parella de guàrdies civils o l'agent d'apremi que

s'incauta de la finca abandonada. Una part de Catalunya no té més accés que per França. Ni tan sols coneixem el país geogràficament, que l'Estat no ha tingut temps de fer un mapa geogràfic.

Tots els pobles tenen jornades històriques de llur reconstrucció estatal. No les trobareu, a Espanya, amb relació a Catalunya, les que foren per a França grans jornades de Lluís XIV i de Napoleó.

El problema econòmic

¿Com podem realitzar aquest somni, que sembla de fantasia?

La Mancomunitat fou creada per unir l'esforç de tots els catalans, repartint per tot Catalunya la riquesa avui concentrada a Barcelona.

Barcelona representa un 68 per 100 de la riquesa de Catalunya. Sols pel contingent representa un augment de més d'unes cinc centes pessetes anuals. Aquest augment natural creixeria per l'impuls de la nostra acció. Avui és ja considerable l'augment anual per telèfons i arbitri de carreteres. Caldria sumar-hi l'economia a obtenir amb la fusió de serveis.

La Mancomunitat començà no tenint més hisenda que el donatiu de les Diputacions Provincials. Seguí després amb un impost modest sobre utilitats. L'any passat reduírem aquesta quantitat a una part de contingent cobrable di-

rectament als pobles. Teníem així ja una Hisenda incipient.

Hi ha una jornada més, i és passar la total hisenda de les Diputacions a la Mancomunitat, reduint aquelles als serveis a què la llei les obliga. Tindríem, així, la base sòlida d'un gran emprèstit.

A aquest es podria sumar l'esforç que exigiríem als pobles directament interessats; i el que recaptaríem de l'Estat del que és just retorni a la part del país de major força contributiva.

Per la cultura intensa a l'Autonomia

Hauríem, així, fet un nou pas cap a l'Autonomia: Catalunya tota enriquida, Catalunya arribada a la civilització, sentiria encara més fort el seu anhel de llibertat.

Avui, a la balança, podem posar-hi sols una part de Catalunya: llavors fóra Catalunya tota la que pesaria.

Cap parlament podria desconèixer la realitat de la terra deslliurada. Seria sols aquest acord un nou clam, un crit més alt, més estrident, un «volem» més imperatiu. I la fusió patriòtica que inundaria Catalunya fóra el castell que en avant la defensaria. Recordo les paraules d'un antic amic, el director de l'Oficina de les Nacionalitats, avui President del Consell Nacional Suprem de Lituània: «contra el bolxevisme no hi ha més antídot que el patriotisme nacional dels pobles».

El patriotisme és encara garantia de bon

govern. I fets passats han demostrat com sols pel patriotisme la nostra Barcelona i Catalunya es lliuraren d'una gran catàstrofe, sense que després cap mesura de govern hagi estat presa per fer la pau durable. El patriotisme nostre és una garantia de civilització. Ho prova tota la nostra obra realitzada.

Jo no crec que ni una sola veu s'aixequi aquí contra els desigs de tot Catalunya. Tots, cadascú en son grau, en son matís, tenen llur patriotisme català.

Una quantitat petítissima deixà sols d'emetre son vot per Catalunya. Ni una veu s'aixecà contra ella en l'Assemblea de Diputats de la Mancomunitat, Diputats a Corts i Senadors.

Jo espero que l'Estatut, unànimement aclamat, serà, en son sentit general, encara, la llei de tots.

I ara deixo aquest lloc per asseure'm al Banc del Consell, esperant la vostra adhesió unànime a l'esforç d'acabar la Catalunya, convertida tota en ciutat, recobrada la llibertat que volem.

J. Puig i Cadafalch

KL/16086

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

COMISSIÓ D'EDUCACIÓ GENERAL

BARCELONA, MCMXXII

COMISSIÓ D'EDUCACIÓ GENERAL

MANCOMUNITAT DE CATALUNYA

COMISSIÓ D'EDUCACIÓ GENERAL

BARCELONA, MCMXXII

Impremta de la Casa de Caritat : Montalegre, 5 : Barcelona

En adreçar-nos al Poble de Catalunya i al Consell Permanent de la Mancomunitat, que és la seva més alta representació, plau-nos dir que venim a complir la missió assenyalada per En Prat de la Riba en crear aquesta institució, la qual avui, en començar gairebé la seva actuació pública, porta el nom de Comissió d'Educació General.

En la cabdal trilogia que presideix l'obra del primer President de Catalunya, si a l'Institut d'Estudis Catalans pertocà, assegurant-nos pensament propi, de renovar la tradició cultural catalana, preparant la seva difusió entre nosaltres i la seva aportació al corrent de la civilització moderna; si la creació de la Mancomunitat Catalana consagrà la nostra unitat espiritual i corporal, fent visible a tothom la nostra personalitat i dotant-la d'esma política i de voluntat col·lectiva; l'Institut d'Educació General havia d'ésser la fina consciència del nostre poble.

Catalunya, conscient de la seva personalitat i de la seva posició en el món i en la història, vol ésser ben ella i ben digna de la seva destinació. Només que així podrà excel·lir com a valor humana i assolir, en veritat, les essències i les prerrogatives de nació. Per aquest ideal de perfecció en l'ordre físic, en l'ordre moral i en l'ordre social de Catalunya,

i sota l'alt patronatge de la Mancomunitat, venim a treballar, en la mesura que els nostres mitjans escassos i la confiança del poble català ens permetin, constituïts en aquesta Comissió d'Educació General, començ de realització de l'Institut que ideava el Mestre.

Palau de la Generalitat, febrer de 1922. — JAUME BOFILL I MATAS, *President.* — JESÚS M.ª BELLIDO, FRANCESCA BONNEMAISON, V. DE VERDAGUER, LLUÍS CARRERAS, MANUEL FOLGUERA I DURAN, LLUÍS MILLET, GUSTAU PITTALUGA, JOSEP PUIG I ESTEVE, FRANCESC RIPOLL, RAMON RUCABADO, *Vocals.* — ELADI HOMS, *Secretari.*

PROJECTE D'INSTITUT D'EDUCACIÓ GENERAL

L'acció de l'Escola és i ha d'ésser, necessàriament, insuficient sempre; però ho és i ho ha d'ésser d'una manera singular en el nostre temps i en la nostra terra.

Fins allà on l'Escola té poder d'educació, fins allà on l'Escola ha aconseguit la màxima intensitat i la màxima extensió, on no hi ha ningú que deixi de passar-hi, on s'hi passen més anys, on el seu utillatge per a influir sigui més perfecte i on tingui al voltant institucions post-escolars i d'extensió escolar que prolonguin la irradiació dels seus efectes fins allà resten fora de la seva acció educativa espais amplíssims : la major part dels homes, en la major part dels anys de la seva vida.

Pren els nois unes estones cada dia durant alguns anys i els deixa, la major part almenys, a l'hora del màxim desvetllament, de les inquietuds, de les curiositats agudes, del plantejament dels problemes fonamentals de la consciència i de la conducta, a l'hora del treball intern precursor de la plasmació definitiva. I els deixa sense que en la situació, avui més generalitzada, altres ressorts i institucions puguin, respecte del major nombre, exercir cap acció dirigent i educadora.

D'altra banda, la intensitat de la vida científica moderna ve a agreujar aquestes ja prou importants deficiències. Les invencions, els grans descobriments, en termes curtíssims renoven radicalment la ciència, trasbalçant ordres de coneixements humans, més o menys fonamentals, però que han de transcendir a l'actuació dels governants, dels administradors de les ciutats, dels directors d'empreses industrials, dels particulars tots. Exemple: La revolució que les descobertes de Pasteur, les teories microbianes, han fet en les regles de la Higiene; les radicals mutacions que imposen en la legislació, en les ordenances municipals, en l'emplaçament, la construcció i el funcionament dels establiments públics, en els serveis d'abastament i distribució d'aigües, en el viure familiar mateix. Anys i anys ha que l'experiència ha consagrat, amb evidència irresistible, les conclusions de Pasteur, i, no obstant, la gran massa dels nostres conciutadans, tant del camp com de la ciutat, segueixen vivint com si aquest home eminent no hagués passat sobre la terra, i en aquesta mateixa ignorància pràctica governen i administren.

És clar que tota persona de mitjana instrucció coneix avui l'existència dels microbis, però es té un coneixement deficient, incomplert, fins dubtós; una vaga noticia, sense força, sense intensitat per a transformar-se en convicció sentida, en norma de conducta. Si aquesta noció indecisa i borrosa fos creència viva, ¿permetrien per ventura els regidors de Barcelona, per exemple, que

seguissin les cabres distribuint a domicili les febres de Malta, que per la seva difusió, entre nosaltres, han estat també batejades de febres de Barcelona? Si creguessin que amb la seva negligència en la preparació de la llet els empleats de les cases de lactància maten les criatures dels pobres, per durs de cor que fossin, ¿deixarien de seguir totes les prescripcions que les doctrines microbianes imposen? Si sabessin les mares que, amb l'aplicació escrupulosa de petites precaucions, poden salvar de la mort els seus fills, ¿no hi posarien per ventura tot el seu amor per a seguir-les? La intensitat de la lluita per la vida, l'especialització creixent a què aquesta lluita empeny i obliga més i més cada dia, explica, fa possible, més que possible, inevitable, aquest estat de semi-ignorància de coses importantíssimes en què resten no solament les masses socials més allunyades pel seu treball de contactes amb les noves descobertes científiques, sinó també les classes superiors en ordre a la intel·ligència : governants, publicistes, fins homes de ciència donats a disciplines mentals d'altres ordres.

La necessitat d'institucions que supleixin aquesta gravíssima deficiència, d'institucions que accelerin la difusió dels coneixements que han de traduir-se en actes, que han de modificar els costums, és, doncs, d'una absoluta evidència. A aquesta necessitat obeeixen les associacions antialcohòliques tan esteses en altres països, les lligues per a la disminució de la mortalitat infantil, les acadè-

mies d'higiene, les federacions gimnàstiques, les unions i congressos d'educació moral i tantes altres institucions o fundacions particulars que es proposen, fragmentàriament, des d'un punt de vista especial, circumscrit a una matèria concreta, exercir aquesta missió divulgadora, aquesta acceleració de la irradiació dels coneixements, descoberts o consagrats científicament, quan ja les generacions actuals havien sortit de l'Escola.

A Catalunya aquesta necessitat és més forta i de més brutal urgència a conseqüència de la situació especial en què ha viscut i es troba encara el nostre poble. Per l'anormalitat pedagògica de les nostres escoles muntades a base d'un idioma que els alumnes desconeixen, la instrucció general no és tan intensa ni extensa com en altres regions (demostració d'això, la proporció d'analfabets). I, d'altra banda, durant els darrers segles, per l'anormalitat de l'evolució política, per l'allunyament forçat de funcions importants i consegüent atròfia d'aptituds per a exercirles, per manca d'institucions d'instrucció i d'educació pròpies, per la lassitud i els entumiments inseparables de tots els períodes de decadència, s'han exagerat antigues virtuts, fins a convertir-se en vicis; s'han accentuat els defectes ètnics, han sobrevingut defectes nous, que exigeixen un esforç més intens, més vibrant en les institucions d'ensenyança i en les d'educació per a dominar-los i extirpar-los.

És per això que si en tots els països es fa indispensa-

ble aquesta activitat, com ho demostren la gran varietat d'institucions que la iniciativa privada va establint i els organismes públics auxilien amb variats estímuls, facultats i mitjans, més indispensable és encara a Catalunya, i més urgent que els organismes públics estimulin, intensifiquin i dirigeixin aquesta activitat educadora.

A aquesta necessitat obeeix la creació de l'Institut d'Educació General. La seva missió no és, doncs, pròpiament escolar, no té per matèria a què aplicar la seva actuació els homes presos individualment, d'un a un, en els primers anys de la seva vida, sinó la col·lectivitat entera, el poble en general, comprenent-hi tots els seus elements, des dels governants, o en qualsevol altra forma o aspecte, directors, fins els més humils; ni té, com l'Escola, una funció d'instrucció integral, abraçant totes les disciplines mentals, sinó que ha de concretar-se a la generalització, a la difusió intensa dels coneixements que tinguin una transcendència a la conducta, dels que hagin de traduir-se en costums, en hàbits, en maneres d'obrar, de conduir i conduir-se.

Aquest Institut té al davant feina amplíssima, inacabable, que no pot pas registrar-se detalladament, que només pot en algunes de les seves direccions fonamentals ésser assenyalada.

Fer veure als administradors de les ciutats la repercussió que les seves omissions, la seva manca d'iniciatives o les seves iniciatives mal dirigides, tenen en la salut, en la

vida dels administrats, mantenint tipus de mortalitat altíssima en comparació amb altres ciutats més científicament regides. Fer veure als propietaris la part que en la mort per tifus, per exemple, té la desídia llur de mantenir dipòsits d'aigua sense netejar o sistemes de distribució que fan possible la contaminació amb les aigües brutes. Fer veure als servents la transcendència que pot tenir, que té sovint per a ells mateixos el seu descuit o la seva incúria en les senzilles operacions que tenen encomanades. Fer veure a les mares que seguint determinats mètodes de senzilla aplicació a la criança dels seus fills petits, en comptes de morir-ne vint-i-cinc per cada cent, en moriria un només i, per tant, que de la mort de tots els altres en tenen la culpa elles mateixes. Car en tots aquests casos, si no fan el que han de fer, si no obren com han d'obrar, és perquè no saben les conseqüències de llurs actes o llurs omissions, o perquè dubten, perquè tranquil·litzen llur consciència amb el còmode escepticisme que acompanya a la ignorància il·lustrada.

Com si els homes tinguessin una visió clara de totes les conseqüències, de totes les dolors, de totes les misèries, de totes les baixeses, que a ells i a llurs fills i a llurs néts han d'ocasionar-los l'abús de l'alcohol o el contraure malalties genèsiques, si sabessin abans de crear l'hàbit que després no podran vèncer, que amb els seus actes preparen per a llurs fills i per a llurs néts la tuberculosi, la presó, el manicomi, la prostitució, ¿quina força no adquiriria la seva

voluntat per resistir estímuls passionals que són a la primeria resistibles?

Un altre camp, una altra direcció — també com l'anterior, inesgotable —, és la de la revisió de les valors d'imitació socials : tipus ideals, costums, principis o axiomes; des del *Don Juan Tenorio* — que fa en l'ordre del nostre viure privat el mateix mal que el Cid en les esferes de govern —, amb el seu desordre, la seva indisciplina, la seva esterilitat constructiva, la seva inversió de valors morals i socials, la seva manca d'ideal col·lectiu i de sentiment de solidaritat social, la seva obsessió de l'amor físic, que bé prou pesa com un somni enervant sobre les gents meridionals i les estraga i incapacita per la vida moderna; fins als hàbits educatius que confonent la sequedat de cor amb l'austeritat, la terquedat amb la fermesa de voluntat, la crudeltat amb l'energia, destrueixen l'afectuositat en les relacions de família, en les relacions socials totes, aproximant el nostre viure a la rigiditat i duresa vegetatives.

El camp és ample també, els temes variadíssims, la seva repercussió o irradiació també remarcable. Prengui's un exemple, que sigui fora de les direccions fins ara insinuades : el concepte públic dels establiments benèfics. La possibilitat d'haver d'anar a l'Hospital és l'obsessió dolorosa de les nostres classes humils. En les condicions de la vida actual; és això justificat? No. Ben al contrari. És ja un fet en molts països, i va essent-ho entre

nosaltres, que no ja en quant a les operacions i als parts, sinó fins en quant la majoria de les malalties, hi ha més garanties de curació a l'hospital que a la casa pròpia. D'aquí una orientació renovadora de la beneficència —tendint a la supressió de l'assistència domiciliària en cas de malaltia —; i dels hàbits de previsió popular de les malalties i d'organització dels hospitals i de les maternitats en el sentit d'anar a desocupar, a fer-se operar, a passar determinades malalties, en aquests establiments o en altres similars fundats per cooperació (entre nosaltres L'Aliança n'és exemple), mitjançant estipendis proporcionats a la posició social de cadascú, estipendis que essent rebuts de les germandats o de les caixes de previsió o de les associacions benèfiques, acabarien de resoldre el problema sempre gravíssim i atuïdor de la malaltia en les famílies obreres.

En l'ordre moral cal ensenyar, fer sentir, la valor del temps; aquest pobre temps, que tots plegats perdem, tant els que diem que el fem com els que diuen que el maten; i per tal el de la puntualitat, del mètode en el treball, de la limitació d'hores i especialització diversificada d'ordres o menes de funcions en cadascuna, en compte de l'actual confusió i indeterminació que fa dels despatxos i dels obradors tertúlies, i dels esbarjos i tertúlies centres de negoci o de consulta. Cal marcar tota la valor de la voluntat, que una desviació d'intel·lectualisme ha rebaixat posant l'estigma de filisteus als homes

que fan les coses, evidenciar tota la fecunditat transcendental d'aqueix ressort social, quan el sosté i el guia la consciència del deure.

I ja en aquest punt els horitzons s'eixamplen més encara. Els llatins, pel que té d'estètic, o pel que té de dramàtic, sentim vivament els actes heroics isolats; en canvi, l'heroisme del compliment constant del deure, de complir-lo a cada moment, a cada hora, cada dia, un any darrera l'altre, no en les coses solemnials que donen l'auriola de la celebritat, sinó quietament, obscurament, en les coses modestes, en les humils, en les feines de cada dia, a casa, en l'escola, en la professió, en el taller, aquest no és sentit com una valor social que s'ha de desitjar, com un element de perfecció, com quelcom que aixequi la nostra personalitat, que l'enriqueixi, que augmenti la seva força. I no obstant, tot el secret de les grans organitzacions públiques i privades, des de les administracions d'Estat fins a les poderoses empreses industrials, és aquí : en aquesta regularitat en el compliment de la missió pròpia de cadascú, que només en el sentiment del deure es troba. Aquest és el gran heroisme, l'heroisme fecund, profitós, que aixeca els pobles a les altures d'imperi sobre els altres.

Finalment — car la suggestió de filons de treball, podria ésser interminable — ha de senyalar-se per la seva influència possible en la vida de les petites poblacions, una acció de suplència que en aquest ordre pot exercir

la nova institució. En els municipis petits l'únic tècnic és el Secretari, i la cultura del Secretari és exclusivament jurídica. Seria una manifesta injustícia demanar al Secretari coneixements tècnics especials sobre els serveis municipals (urbanització, servei d'aigües, sanitat, etc., etc.). Sovint passa, doncs, sense que pugui fer-se'n culpable a ningú, que subsisteixen estats dels serveis quasi prehistòrics, que una intervenció intel·ligent podria fàcilment transformar. Exercir aquesta intervenció, assenyalar les solucions possibles, reunir els exemples i models i solucions d'altres països, facilitar les intervencions tècniques, pot donar a l'Institut una gran fecunditat.

És pensant aquestes coses que hem formulat i proposem el següent projecte de

ACORD

1.r Es crea una junta que es dirà INSTITUT D'EDUCACIÓ GENERAL.

2.n El seu objecte és la iniciació i el foment d'institucions, costums i actes i la difusió de coneixements, que tendeixin a millorar o millorin la condició física i moral de les gents que formen el nostre poble, així com els que tendeixen a l'enfortiment i la dignificació de la raça.

3.r Entraran dins de la competència d'aquesta institució, entre altres, els objectius següents:

a) Educació física (cura externa, netedat del cos, jocs físics, esports, gimnàstica, etc.).

b) Educació moral (del sentiment, de la voluntat, de la paraula, sentit de civisme, vida de relació, etcètera).

c) Natalitat.

d) Puericultura.

e) Disminució de la mortalitat, higiene individual, higiene col·lectiva (servei d'aigües, fonts públiques, pous, dipòsits domèstics, etc.; jardins públics, parcs, boscos; condició dels queviures i formes de transport i distribució; escombraries, pous morts, femers, basses; lluita contra els agents de propagació de malalties, etc.).

4.t Podrà valer-se de tots els mitjans adequats per aconseguir aquest projecte, i especialment de publicacions de vulgarització (fulles, opuscles, etc.); fixació de cartells; conferències i reunions públiques; assistència a congressos; subvencions; peticions a municipis; atorgament de distincions; aplegaments d'antecedents nacionals i estrangers respecte als problemes de la seva competència (Museu); formació d'avant-projectes per als municipis petits, etcètera.

5.è L'Assemblea designarà els senyors que hagin de constituir aquest Institut.

6.è En tot allò no previst o preceptuat en els arti-

cles anteriors, s'adaptarà el règim administratiu interior al de l'Institut d'Estudis Catalans.

7.ª Es destinen 25,000 pessetes a les despeses d'aquesta Institució, que es treuran de la partida d'imprevistos del Pressupost d'aquest any.

Palau de la Generalitat, 13 de maig de 1914. — *El President*, ENRIC PRAT DE LA RIBA. — *Els Consellers:* LLUÍS ARGEMÍ — FRANCESC BARTRINA — JOSEP M.ª ESPAÑA — ANSELM GUASCH — MARTÍ INGLÈS — JOSEP MESTRES — ALFRED PEREÑA — AGUSTÍ RIERA.

CRÒNICA DE LA COMISSIÓ D'EDUCACIÓ GENERAL

En constituir-se, pel maig de 1914, la Mancomunitat de Catalunya, feia sis anys que actuava, presidint i estimulant la restauració de la nostra cultura, l'Institut d'Estudis Catalans. L'esperit clarivident, creador d'aquest Institut científic, cregué, llavors, arribat el moment de dotar Catalunya d'un organisme parió que portant al poble l'acció cultural nostrada depurés gradualment la seva consciència i li mostrés les vies de la plenitud cívica moderna.

D'aquesta manera, N'Enric Prat de la Riba portà a la deliberació de la primera Assemblea de la Mancomunitat el seu projecte d'Institut d'Educació Nacional Catalana, del qual digué el bisbe Dr. Torras i Bages que era «l'obra que mancava a Catalunya per formar la consciència moral del nostre poble i assegurar-ne la unitat». L'Assemblea, amb aquell confiat respecte que li meresqueren sempre les iniciatives del President, aprovà per unanimitat el projecte i votà després una consignació de 25,000 pessetes per a les despeses inicials.

L'esment que posava En Prat de la Riba en l'elecció dels seus col·laboradors li féu demorar la complimentació d'aquell acord; i el traspàs de qui fou amorós zelador de l'educació nacional dels catalans — amb qui el President pensava per aquella tasca —, En Domènec Martí i Julià, n'aturava els començos d'execució; novament ajornada, encara, en sobrevenir la malaltia i la mort del President mateix.

Després del forçat parèntesi obert per aquesta desaparició, el Consell Permanent de la Mancomunitat, segons proposta de la Di-

recció General d'Instrucció pública — que aleshores hi havia — acordà, en 16 de maig de 1918, la constitució, amb escassos mitjans, d'una Comissió d'Educació General. Foren cridats a constituir-la, junt amb el President de la Mancomunitat i el Director d'Instrucció pública, representants : de l'obra d'educació musical popular, En Lluís Millet; de la de formació professional de la dona, Na Francesca Bonnemaison, vídua de Verdaguer; de la de cooperativisme, En Francesc Ripoll; de la dels centres instructius, En Francesc Layret; de la de sanitat i propaganda higiènica, el Dr. Gustau Pittaluga; de la d'associació professional, En Josep Puig i Esteve; de la de difusió pedagògica catalanesca, En Manuel Folguera i Duran, i per la propaganda d'ètica social, En Ramon Rucabado.

Quan la Comissió, així constituïda, tenia en estudi diferents projectes — embelliment de la casa modesta, ajut econòmic als Orfeons de Catalunya, exhibicions de cinematògraf instructiu, conferències a diversos centres de cultura, assaigs d'escoles ménagers ambulants — que no realitzava, de moment, per manca de mitjans, el senyor President de la Mancomunitat delegava, pel febrer de 1920, a En Jaume Bofill i Matas la presidència de la Comissió. Poc temps després, era ampliada, a proposta d'ella mateixa, amb el Dr. Lluís Carreras i el Dr. Jesús M. Bellido, i com a Secretari, en substitució del qui en feia abans, En Joan Crexells, fou designat N'Eladi Homs. En començar les seves tasques la Comissió així ampliada, acollí, com a recta interpretació del projecte d'En Prat de la Riba, els comentaris continguts en els apuntaments presentats per En Ramon Rucabado.

Donada l'escassedat de recursos de què podia disposar, i tenint en compte que alguns dels serveis senyalats en el projecte d'Institut d'En Prat de la Riba anaven ja realitzant-se amb nous organismes tècnics que la Mancomunitat havia creat, la Comissió entengué que la cosa, gairebé única, que estava en els seus possibles aleshores, era la fixació i justificació d'un ideari raonat

o pla de conjunt — una visió ideal — d'allò que a Catalunya calia fer en ordre d'educació general, per realitzar-ne gradualment alguns aspectes així que li ho permetessin els mitjans econòmics.

Exponent d'aquesta acurada elaboració, i sempre damunt la base del projecte d'En Prat de la Riba, fou el següent índex de matèries d'Educació General.

Educació física

I. El deure de la higiene individual. — II. Necessitat de la higiene social. — III. L'educació higiènica del poble.

I. — Higiene individual

A) *Conservació.*

1. Alimentació.
   - *a)* bases científiques del racionament.
   - *b)* l'alimentació plaent, sana i barata.
   - *c)* l'alimentació causa d'infeccions i d'intoxicacions.
2. Netedat.
   - *a)* activació de funcions.
   - *b)* protecció contra infeccions.
   - *c)* dignitat i benestar.
3. Treball.
   - *a)* utilitat higiènica.
   - *b)* adaptació física.
   - *c)* condicions sanes.
4. Descans.
   - *a)* reparació de forces.
   - *b)* equilibri espiritual.
   - *c)* formes higièniques.

5. Vestits.
   a) higiene.
   b) patologia.
   c) mainadatge.

B) *Millorament i enfortiment.*

1. Gimnàstica.
2. Jocs.
3. Esports.
4. Danses.
5. Excursionisme.

II. — Higiene social

A) *La Família.*

1. Higiene matrimonial.
   a) pre-matrimoni.
   b) preceptiva general.
   c) maternologia.
   d) puericultura.
2. Economia domèstica.
3. Malalties.

B) *La Casa.*

1. Construcció.
   a) espais.
   b) materials.
   c) distribució.
   d) llum.
   e) aire.
   f) aigua.
   g) desguassos.
2. Conservació.
   a) netedat.

b) higiene de la casa de veïnat.
c) serveis.

3. Utilització.
a) estada sana.
— mobiliari.
— decoració.
— flors.
— habitacions de dormir i de dia.
b) defensa contra agents exteriors.
— fenòmens atmosfèrics.
— insectes.
c) convivència higiènica amb el veí.
— cries.
— safaretxos.
— femers.
— desguassos.

C) *La Masia.*

1. Característiques de la casa rural.
2. Indústries agrícoles.
3. Aigües i desguassos.
4. El domini rural (boscos, conreus, camins, fonts, etc.).

D) *La Vila.*

1. Emplaçament.
2. Institucions urbanes (escoles, beneficència, etc.).
3. Carrers i places.
4. Arbrat.
5. Proveïment d'aigua i allunyament de residus.
6. Serveis municipals (neteja, escombraries, etc.).

E) *La Ciutat.*

1. Organització urbana.
2. Ordenances municipals.

3. Cases altes.
4. Cases a bon preu.
5. Ciutat-jardí.
6. Colònies escolars.

F) *La Metròpoli.*

1. Sanejament demogràfic.
2. Serveis d'hospitalització i asils.
3. Indústries malsanes.
4. Proveïment de queviures.

III. — Campanyes de profilàxia general

1. Tuberculosi.
2. Malalties tifòdiques.
3. Malalties venèries, eruptives, epizoòtiques i exòtiques.
4. Paludisme i lepra.
5. Agents de propagació de malaltia.
6. Higiene escolar.
7. Higiene industrial.

Educació moral

I. Educació moral. — II. Campanyes d'educació moral.

I. — Educació moral

1. Educació del seny.
2. Educació de la voluntat.
3. Educació del sentiment.
4. Educació del caràcter.
5. Educació ètica.

6. Educació estètica.
7. Educació religiosa.
8. Educació social.

9. Educació musical popular.
10. Excursionisme.
11. Educació dels espectacles i festes.
12. Moral del treball.
13. Moral professional
14. Previsió i estalvi. Cooperativisme.
15. Beneficència (esperit i organització).
16. Luxe i economia.
17. La funció social de l'art.
18. Estètica urbana.
19. Educació de la cortesia.
20. Moral sexual.
21. El problema del llibre.

II. — Campanyes d'educació moral

1. Natalitat.
   a) natalitat i malalties venèries.
   b) morti-natalitat.
   c) legitimitat de la natalitat.
   d) maltusianisme.
   e) nupcialitat.
   f) higiene social.
   g) eugènica.
   h) maternologia i puericultura.
2. Restauració moral de la família.
3. Problema del llenguatge.
4. La catalanització de l'ensenyament.
5. El nostre esperit de violència.

6. Vicis socials.
   a) prostitució.
   b) joc.
   c) alcoholisme; narcòtics.
   d) pornografia.
7. Vandalisme.
8. Criminalitat.
9. El nostre civisme.
   a) il·lustració.
   b) sentiment.
   c) conducta.
10. La infància improtegida.

Una vegada establert aquest índex, subjecte a modificacions i ampliacions, tingué la Comissió la pauta per la redacció del programa general raonat, treball de progressió lenta a causa de les dades que cal recollir i escatir, no sols referent a la realitat nacional catalana, sinó també les que fan relació a l'estrangera.

Mentre s'anaren aplegant materials a l'entorn d'aquell ideari, la Comissió decidí, mitjançant l'organització d'un servei especial, dedicar-se preferentment a campanyes d'educació popular amb cursets i conferències, fulles impreses i cartells; amb la qual cosa satisfà un desig generalment sentit per la part més sana de la massa de les poblacions de Catalunya. Aquesta campanya, parcialment començada i en curs de sistematització, promet realitzar en una esfera ja prevista algunes de les finalitats assenyalades a l'Institut d'Educació General. Per preparar-la, la Comissió ha repartit profusament una fulla explicant, simplement, el seu abast i oferint-ne els seus serveis.

Aquesta acció, que amb recursos modestos pot reportar considerable profit educatiu, servirà, encara, per fer més conegudes les moltes obres de la Mancomunitat.

Per cooperar a aquestes campanyes, la Comissió, amb la col·laboració especial del membre de la mateixa, Sra. Bonnemaison, vídua de Verdaguer, constituí un grup de vuit senyoretes, entre les quals figura Na Concepció Farran, Directora de la Secció d'Ensenyament domèstic del Consell de Pedagogia. Per a aquest grup fou organitzat un curs a càrrec de la Professora belga Mme. Wynn, antiga Inspectora oficial d'Ensenyament domèstic agrícola ambulant de Bèlgica.

Aquestes senyoretes segueixen actualment la seva preparació en el Departament d'Agricultura de la Mancomunitat, per anar en son dia a donar arreu de Catalunya conferències i cursets. Així serà assegurada una major difusió educativa; i, amb ocasió de realitzar-la, els serà avinent de practicar un recull, valoritzable més tard, de les fórmules de tracte social i de bon regent domèstic que, com a relíquies tradicionals, es perpetuen en cases i recers nobilíssims de la nostra terra.

La Comissió d'Educació General, acceptant la proposta d'En Lluís Millet, i d'acord amb l'esperit de la mateixa, patrocinà l'Aplec Comarcal d'Orfeons, celebrat, la tardor darrera, a Vich, organitzat per la Germanor d'Orfeons de Catalunya, subvencionant-la amb 3,000 pessetes. Després, gestionà i aconseguí que figurés un capítol de subvenció directa per a la popular obra de la Germanor en els pressupostos generals de la Mancomunitat, a la qual pertoca l'atorgament de subvencions.

Al costat d'aquesta actuació, la Comissió, des d'un principi, va tenir esment d'aplegar una biblioteca especialitzada, en obres de consulta i documentació.

APÈNDIXS

CREACIÓ DE LA COMISSIÓ D'EDUCACIÓ GENERAL

INCLOSA EN EL DEPARTAMENT D'INSTRUCCIÓ PÚBLICA DE LA MANCOMUNITAT.

En l'Assemblea de maig de 1914, de la Mancomunitat de Catalunya, va ésser aprovat un projecte de formació d'un Institut d'Educació General, del qual s'indicava en una exposició de motius la missió i objecte.

També en el pressupost de la mateixa data anava consignada una quantitat dedicada al sosteniment del mateix, consignació que ha anat repetint-se en pressupostos successius. A desgrat d'això, els propòsits de creació no han estat portats a la pràctica fins avui.

Creiem que pot haver contribuït a aquesta manca d'eficàcia la visió, tal volta excessiva, de l'amplitud i caràcter de la novella institució. Al nostre entendre, en matèria d'intervenció moral i d'educació ciutadana, cal al nostre país, més encara que una actitud innovadora presa des d'un camp oficial, una continuació i afermament en ell d'assaigs i empreses, ja iniciats per la bona voluntat particular i per la lliure associació, assegurant els resultats d'elles, i posant-los a cobert de les alternatives i contingències que resulten del lligam massa estret amb una vocació personal i en general amb la vida d'un home. Estem convençuts que en aquesta esfera poc limitada de les creacions morals, l'home és el tot, i cada obra viva té darrera d'ella el florir enèrgic d'un esperit individual; però no és menys cert que, sense un acolliment

i una asseguració normals del resultat d'aquelles energies, la major part d'elles són condemnades a un resultat efímer i poques premiades amb una perpetuació. L'experiència confirma aquestes asseveracions amb còpia d'exemples.

La doble convicció anterior sembla, doncs, aconsellar-nos, en el moment de voler portar a la pràctica el projecte que ens ocupa, que precisem les línies del mateix dins els límits d'una caracterització també doble : d'una banda, renunciant el títol d'Institut, renúncia que té també l'aventatge de constituir una manera de lliçó contra el prurit periòdic i imitatiu, tara d'alguns aspectes de la vida intel·lectual i moral catalana; i, d'altra banda, constituint la novella institució donant entrada dins ella a les figures més representatives de les múltiples iniciatives d'ordre moral i d'educació general que, produïdes espontàniament fins ara, trobarien en l'organització projectada fermament i autoritat.

En aquest sentit, i prenent exemples il·lustres, imaginem una Junta que, sota el nom de Comissió d'Educació General i secundada per una petita oficina, de complexitat mínima i d'actuació permanent, comprengués les següents representacions:

a) La de la més gran obra d'educació popular que s'hagi emprès espontàniament a Catalunya, que és la de la música choral, que ha continuat els esforços de Clavé. Sembla que la representació més característica d'aquest ordre d'esforços designa D. Lluís Millet.

b) La de les iniciatives més o menys descaminades i amb caràcter mediocre de vegades, però interessant pel seu origen i pel que segurament podrien produir d'esforç instructiu de classes treballadores o rurals, condensades en obres de casinos, ateneus, grups, etc. Un congrés d'institucions d'aquest ordre està anunciat per reunir-se a Barcelona. Generalment es considera caracteritzat dins aquest ordre d'esforços D. Francesc Layret.

c) El cooperatisme constitueix una altra força social d'indiscutible influència, molt interessant per la direcció de les

seves energies. S'ha caracteritzat com a promotor i consultor d'aquestes empreses socials D. Francesc Ripoll.

d) La cooperació ha pres a voltes, i dintre dels principis socials i plans professionals seria desitjable que prengués sempre, un aspecte professional que associa els homes dins els límits d'un ofici o art. De tothom és sabut que els gremis constituïren una gran força durant l'Edat Mitjana i que el sindicalisme contemporani ressuscita algun dels aspectes d'aquella actuació. Com obra general ningú no regatejarà la primacia entre les institucions de la nostra terra al Centre de Dependents del Comerç i de la Indústria, del qual ha estat l'ànima l'actual Conseller de Barcelona Sr. Puig i Esteve.

e) No cal oblidar les obres d'educació professional, centrades en associacions molt poderoses i justament elogiades; en aquest aspecte, així com en el que el lliga amb els problemes tan actuals de la professió i de l'educació femenines, l'Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona s'ha fet lloc d'honor. És conegut de tothom que l'ànima d'aquesta institució és D.ª Francesca Bonnemaison, vídua de Verdaguer.

f) La qüestió sanitària i la propaganda higiènica figuren entre els objectes assignats a la institució per l'acord de què és filla. L'avenç d'una iniciativa en aquest ordre de coses ha situat al fons dels serveis tècnics del paludisme el Dr. D. Gustau Pittaluga, Professor a la Universitat de Madrid. Com que aquests serveis ja es troben generalment en fase en què l'estudi científic previ ja està terminat i podem pendre tot seguit una acció social i d'educació general, valdria segurament la pena de saltar per damunt dels inconvenients que l'absència natural pugui portar, per no privar-se dins la Comissió de les llums d'una persona competent com el Sr. Pittaluga.

g) No pot faltar en una institució d'aquest caràcter la presència continuada d'una forta inspiració funcional, no solament difosa través de les competències, que d'això els noms anteriors ja són prou garantia, sinó especificada en una memòria de designació representativa. Diferents circumstàncies suggereixen en

aquest punt el nom del Sr. Folguera i Duran, President de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana.

h) No podia faltar a aquest quadre general de representacions la de l'instrument capital de difusió i propaganda dins la societat moderna, representat per la premsa. En alguns aspectes ella ha ajudat ja poderosament a la constitució moral del nostre poble, especialment per obra dels publicistes que han consagrat una vocació especial a tractar de les qüestions ètiques. Entre aquests figura en lloc d'honor per la constància i tecnicisme en la realització dels propòsits i per l'altesa d'esperit que el caracteritza, el Sr. D. Ramon Rucabado.

Caldria afegir a aquest nombre de membres, com a membres nats, el President de la Mancomunitat i el Director d'Instrucció pública i ajuntar-hi un Secretari, en l'elecció del qual hauria d'atendre's principalment a circumstàncies personals ja tècniques.

De conformitat amb les notes anteriors, tenim l'honor de proposar al Consell Permanent l'aprovació de les següents bases:

1.ª Es crea, als objectes designats en l'acord de creació d'un Institut d'Educació General, una Comissió d'Educació General, inclosa en el Departament d'Instrucció pública de la Mancomunitat de Catalunya.

2.ª Són designats per formar la mateixa el President de la Mancomunitat i el Director d'Instrucció pública, com a membres nats, i els Srs. Dr. Lluís Millet, D. Francesc Layret, D. Francesc Ripoll, D. J. Puig i Esteve, D.ª Francesca Bonnemaison, vídua de Verdaguer, D. Gustau Pittaluga, D. Manuel Folguera i Duran i D. Ramon Rucabado.

3.ª La Comissió instal·larà la seva oficina en els locals del Departament de la Direcció d'Instrucció pública de la Mancomunitat i disposarà enguany de la quantitat de 5,000 pessetes, a càrrec de la part. 117 del Pressupost vigent.

(En sa reunió del dia 16 de maig de 1918 el Consell Permanent de la Mancomunitat aprovà l'anterior dictamen presentat per la Direcció d'Instrucció pública i acordà les Bases en ell establertes.)

APUNTAMENTS

D'EN R. RUCABADO SOBRE UN PLA PER A L'INSTITUT D'EDUCACIÓ GENERAL D'EN PRAT DE LA RIBA, O BÉ PER A LA COMISSIÓ D'EDUCACIÓ GENERAL, PREPARATÒRIA.

NOM. — Entenent que tal volta no ens escau modificar la denominació de l'organisme, no ja sols pensat i iniciat, sinó *creat* per En Prat, sembla recomanable conservar el nom d'*Institut d'Educació General,* i encara seria millor prescindir de l'eufemisme circumstancial que aconsellà al seu il·lustre fundador amagar el veritable nom, que ara es podria usar, d'*Institut d'Educació Nacional.*

ABAST. — En tot cas, la Comissió, o no té raó d'ésser, perquè no pot atribuir-se el dret de reduir o escursar o empetitir en el més mínim el pensament del fundador, o s'ha de considerar com a un breu organisme transitori per a organitzar i preparar l'Institut. Per tant, s'ha de proposar, des del primer moment, atendre a la integritat dels fins d'aquest, baldament no siguin més que casilles en el pla.

PERSONAL TÈCNIC. — Dues grans tècniques es reparteixen, confoses sovint, però amb vigorós relleu en el camp de l'Institut d'Educació General : la higienista i la jurídica-moralista. Entenc que és notòriament insuficient l'adscripció d'un sol i encara absent facultatiu higienista. És indispensable la presència personal d'un professor, per a informar i resoldre, *de primera mà,* i no sols amb

caràcter consultiu, sinó *oficial* al davant de la secció corresponent, i, per tant, amb càrrec fixe.

La tècnica jurídica moral podria quedar representada en la persona que es posés al davant de la Secretaria general.

CONSTITUCIÓ. — Havent En Prat previst l'I. E. G. com a un paral·lel a l'Institut d'Estudis Catalans, no hauríem d'empetitir l'obra, primer per haver-la pensada així el seu fundador, i després per a no minvar el prestigi de l'organisme davant del poble, majorment tractant-se d'un organisme de tanta transcendència per al bé de la nostra terra. No seria gens edificant que havent-nos estat donada la més alta categoria, equiparant la finalitat educativa a les dels Instituts de Llengua, Història i Ciències, disminuíssim davant del poble de Catalunya el reconeixement de la importància de la nostra missió.

Entenc, doncs, que la Comissió s'ha de considerar, ja que així té forma legal, merament un breu i transitori preliminar de la constitució de l'I. E. G. amb tota la plenitud.

OBJECTE. — El fi i la doctrina de la Comissió que des del primer moment ha de presidir tota l'actuació d'aquesta està contingut en el Preàmbul o Exposició de motius que En Prat va fer i es publicà al volum de projectes presentats a la primera Assemblea de la Mancomunitat (maig de 1914). El lema que es pot posar com un segell a tot imprès, a tota publicació, hauria d'ésser les paraules tretes d'allí : «Per l'enfortiment i dignificació de la raça».

L'objecte, competència i mitjans quedaven concretats als apartats II, III i IV de l'acord:

«II. El seu objecte és la iniciació i el foment d'institucions, costums i actes i la difusió de coneixements que tendeixin a millorar o millorin la condició física i moral de les gents que formen el nostre poble, així com els que tendeixin a l'enfortiment i la dignificació de la raça.

III. Entraran dins de la competència d'aquesta institució, entre altres, els objectius següents:

a) Educació física (cura externa, netedat del cos, jocs físics, esports, gimnàstica, etc.).

b) Educació moral (del sentiment, de la voluntat, de la paraula, sentit de civisme, vida de relació, etc.).

c) Natalitat.

d) Puericultura.

e) Disminució de la mortalitat; higiene individual, higiene col·lectiva (servei d'aigües, fonts públiques, pous, dipòsits domèstics, etc.; jardins públics, parcs, boscos; condició dels queviures i formes de transport i distribució; escombraries, pous morts, femers, basses; lluita contra els agents de propagació de malalties, etc.).

IV. Podrà valer-se de tots els mitjans adequats per a conseguir aquest projecte, i especialment de publicacions de vulgarització (fulles, opuscles, etc.); fixació de cartells; conferències i reunions públiques, assistència a congressos; subvencions; peticions a municipis; atorgament de distincions; aplegaments d'antecedents nacionals i estrangers respecte als problemes de la seva competència (Museu); formació d'avantprojectes per als Municipis petits, etc.»

RECURSOS. — La importància del servei a prestar, la consideració de l'objecte i la transcendental finalitat aconsellen que no s'escatimin ni els recursos ni els mitjans que permetin negociar altres subvencions : essent convenient a dit objecte l'autonomia de l'I. E. G. Apel·laríem així a altres corporacions, i també a la liberalitat dels ciutadans que volguessin contribuir amb donatius o bé amb mandes testamentaris.

La difusió de les conferències populars a les quals l'I. E. G. ha d'atendre com a una de les seves bases principals d'actuació exigeix considerables sumes a esmerçar en material de projeccions (llinternes, diapositives, pel·lícules), en retribucions als autors de les

conferències originals, als repetidors... cal formar un arxiu fotogràfic i, si és possible, de pel·lícules cinematogràfiques. Això i la propaganda de fullets, cartells, fulles volants, exposicions monogràfiques, etc., reclama importants consignacions.

I l'Oficina Consultiva en la qual En Prat insisteix, com a una de les primordials obligacions de l'I. E. G. — la informació i suplència dels Secretaris d'Ajuntament per a l'estudi i solució de problemes higiènics i d'urbanització — també requereix, per raó del personal tècnic, viatges, material, etc., ésser dotat d'una manera adequada.

PLA. — Des del moment apareix dividida l'acció de l'I. E. G., segons ja hem dit, en dues grans branques : l'educació moral i civil i l'educació física i higiènica. Per elemental distinció de matèries, i separació jeràrquica, caldrà la formació de dues grans seccions que es podrien anomenar:

1. *Secció d'Educació civil i moral*

2. *Secció d'Educació física i higiènica.*

Divisible aquesta en dues subseccions:

una de *propaganda educativa*

i altra *técnica-consultiva* (que és la que faria la tasca de suplència de què hem parlat suara).

Les conferències populars formen per elles soles un sistema tan important com a mitjà de penetració i de propaganda que tot el que faci referència a elles podria agrupar-se en una tercera secció:

3. *Secció de Conferències populars.*

I, finalment, una pila de reformes i innovacions que l'I. E. G. tindria per missió introduir en les pràctiques i costums generals, sense immediata referència als principis inspiradors de les dues seccions principals, aconsellaria un altre departament, ni que sigui una mera distinció ideològica. Podríem anomenar-la:

4. *Secció d'Iniciatives.*

Personal. — Sens perjudici de les solucions provisionals que l'etapa transitòria de la Comissió aconsellés adoptar, entenc podria formar-se la plantilla a base d'un Secretari a cada una de les dues seccions d'educació civil-moral i d'educació físico-higiènica, i un Secretari encarregat de les Conferències populars. La Secció d'Iniciatives, com a mera separació mental que és, no exigeix personal distint.

Un Secretari general s'encarregaria de les relacions entre els membres de l'I. E. G. i el personal d'oficines, del despatx de la correspondència general, de l'administració, la Biblioteca, la Redacció en cap de la Revista o Butlletí i de les iniciatives.

Instrumental. — *a)* Butlletí d'informació, per a seguir els moviments d'educació popular i institucions anàlogues de per tot arreu i per a ésser el reflexe de la vida interior de l'obra de l'I. E. G.

b) Revista de propaganda, que podria combinar-se i fondre's amb el primer. Aquesta publicació tindria per objecte mantenir en relació constant l'I. E. G. amb certs importants nuclis d'irradiació popular, com són societats recreatives, polítiques i obreres, ateneus, orfeons, casinos, i també amb els mestres d'escola, als que cal considerar, no sols com a formadors dels infants (en qual respecte escapen de l'acció de l'I. E. G., que és essencialment extra-pedagògica), sinó també com a intermediaris entre l'I. E. G. i els pares de família, en qual respecte poden ésser factors útils d'influència.

L'ideal fóra que d'aquesta revista de propaganda poguessin fer-se grans tirades, i repartir-se gratuitament, no sols als centres susdits, sinó, com alguns diaris de Brussel·les, a tots els baixos de Barcelona, ço que vol dir per totes les porteries i botigues, barbers, tavernes, cirabotes, etc.

c) Biblioteca. — Ha d'ésser independent, com tota biblioteca especial, no important possibles repeticions d'obres amb altres biblioteques. No ha d'ésser, s'entén, una biblioteca pú-

blica, sinó un instrument de treball per a l'ús dels qui en l'Institut o per a l'Institut la necessitaran. L'han de compondre tants quants llibres — des dels llibres de moral fonamental fins a la novel·la psicològica per a l'estudi dels costums, i des dels tractats de fisiologia i higiene, etc., fins a les estadístiques demogràfiques i sanitàries d'arreu del món, incluint-hi un fons especial de biografies — puguin servir de mina per a treure antecedents i arguments per a les campanyes.

d) Revistes i periòdics. — Per intercanvi o per subscripcions caldrà obtenir el més abundant i copiós servei possible, especialment en : 1) Diaris i periòdics gràfics per al despullament de fets d'actualitat amb destinació a l'arxiu d'antecedents, en totes les matèries que per un o altre aspecte afectin a l'educació popular, la qual cosa val tant com dir : la quasi universalitat de les matèries. 2) Revistes i butlletins especialment dedicats a educació popular en diferents aspectes, procedents de societats d'higiene, lligues antialcohòliques, gimnàstiques, antipornogràfiques, etc., de tots els països.

Hauríem de proposar-nos que la documentació de l'Institut fos el més completa que es pugui raonablement obtenir.

e) Arxiu d'informació, això és, catàleg classificat d'antecedents en totes les matèries. Ha de tenir dos aspectes: Un legal, aplec de totes les disposicions dictades pels poders públics en tots i cada un dels problemes que l'Institut ha d'examinar, i altre de notícies de fets, de comentaris i judicis, a base de despullament d'articles i notícies de la premsa, llibres, estadístiques, etc. Que, per exemple, quan convingui orientar a l'opinió sobre el joc es trobi de seguida tot el legislat a Espanya i estranger, articles o escrits diversos d'opinions àdhuc contràries, estadístiques, referències de llibres on hi hagin judicis o estudis aprofitables sobre el joc, que el mateix poden ésser estudis socials que literaris (per exemple novel·les), referències de les doctrines dels moralistes clàssics, etc.

També s'anirien aplegant així antecedents de problemes

morals que encara no s'han presentat en la nostra terra, però que són objecte de debats en altres països.

f) Arxiu documental gràfic. — Essent les conferències un dels elements de treball més importants de l'I. E. G., sobretot les conferències il·lustrades, no cal ponderar la necessitat de tenir bones i nodrides col·leccions de diapositives per a vistes fixes, i també si pot ésser, i si es vol es podrà, pel·lícules cinematogràfiques. I també, naturalment, diverses llinternes de projeccions i més d'un aparell cinematogràfic per a donar sessions simultànies.

En un futur desenrotllament de l'I. E. G., aquest departament podria constituir una subsecció de fotografia amb laboratori, i també podria arribar a ésser l'Institut l'encarregat de formar un Arxiu Nacional de films d'actualitat, de vistes geogràfiques, científiques, que amb el temps podria tenir una valor immensa.

g) Viatges d'estudi per l'estranger. — Seria indicadíssim que algú dels membres o el Secretari general, o els altres secretaris o altres persones delegades, fessin de bon començament un viatge d'estudi per a conèixer sobre el terreny les institucions públiques i privades dels principals països que per un o altre respecte tinguessin alguna analogia o relació, ni que sigui parcial, amb l'I. E. G. : per exemple, la Societat Nacional de Conferències Populars de França, l'Extensió Universitària i els Settlements d'Anglaterra, les Federacions Gimnàstiques de Suïssa, els Sokols de Bohèmia, etc., etc.

Mitjans de propaganda. — a) Conferències populars. — Senyalo el primer, entre tots els mitjans, les Conferències populars, perquè crec que és el més important, més transcendental i més segur ressort de penetració en el poble. Les Conferències populars han d'ésser com el *volant* de l'I. E. G., o sigui la feina que amb sa inèrcia de treball s'emporti la marxa de tota la maquinària. Demés, és també, quant a facilitat d'obtenir simpaties i subvencions, un objectiu a propòsit per aconseguir

una ràpida popularitat. Si pensem que la Société Nationale des Conférences Populaires donà en un sol any la fabulosa, la fantàstica xifra de 116,000 conferències davant de 6.000,000 d'auditors, i que compta amb 12,000 membres conferenciants, es compendrà que encara que l'I. E. G. es reduís a ésser una Societat de Conferències populars concentrant en aqueixa funció tota l'activitat seva, la seva influència en la terra catalana podria ésser immensa.

La S. N. de C. P. recluta el seu personal principalment entre els mestres (instituteurs) i els oficials de l'exèrcit (6,000 dels primers i 4,000 dels segons); les conferències es donen a les escoles, per a les famílies, i als quarters, per als soldats. Sense defugir altres esferes per la formació de bons cooperadors, que de preferència el personal s'hauria de reclutar entre els joves estudiants, principalment de les carreres de Dret i de Medicina, i també s'hauria de procurar la col·laboració dels alumnes de l'Escola d'Art Dramàtic, especialment aptes per a la declamació.

Creiem que la possibilitat d'exercitar-se en la recitació i l'esquer d'un guany, encara que modest ben apreciable per als minyons, sobretot els que s'han de guanyar els estudis, ens portaria un contingent molt aprofitable de conferenciants, els quals anirien a les entitats de Barcelona i de tots els pobles de Catalunya que demanessin conferències.

Ben entès que aquests serien simples lectors o repetidors. Les conferències serien llegides, i la seva redacció s'encarregaria a especialistes. Haurien d'ésser tant com fos possible a base de projeccions, cosa que seria un dels principals incentius per a escampar-les per les societats populars, que és precisament el terreny que es tracta de penetrar. I el mateix es donarien a Barcelona que pels més remots indrets de Catalunya.

Les Societats haurien de proporcionar el fluid per a les projeccions i pagar el viatge del Conferenciant, i en son cas de l'operador encarregat de la llinterna i dels clixés. Es podrien establir viatges circulars per les comarques llunyanes a fi d'estalviar

despeses. Amb combinació amb les entitats beneficiàries s'anunciarien profusament les sessions per mitjà de cartells i gasetilles.

L'assistència fóra, naturalment, gratuita. Es repartiria, en tant que possible, un resum, si pogués ésser il·lustrat.

El destí natural de les conferències seria, com hem dit, les societats populars, ateneus obrers, casinos, centres polítics, sociedades obreres, locals dels orfeons, societats recreatives, etc. També a les escoles per a les famílies dels nois, i no cal dir si foren llocs adequadíssims les Biblioteques Populars de la Mancomunitat.

El volum d'aquesta activitat aconsellaria, com ja hem dit, que es constituís una secció a banda, i qui sap si millor encara una entitat autònoma, patrocinada per l'I. E. G. Una Societat Nacional de Conferències populars, la qual encarregués els originals als autors, preparés els repetidors i es relacionés amb les entitats que en demanessin.

De les matèries de les conferències en parlo més avall.

Si la cosa prengués peu, es podria arribar fins a combinar vetllades selectes amb representacions dramàtiques, pels alumnes de l'Escola d'Art Dramàtic, amb danses per alumnes de Gimnàstica Rítmica, recitació de poemes, etc. Per aquest costat, i ajudats del cinematògraf mateix, es pot veure fins una certa perspectiva de redempció del gust pel cinema de ficció que té robat el cor de les masses.

b) Cartells. — Es valdria l'I. E. G. de dues menes de cartells : uns d'interior, sobre cartró, per a penjar, i altres de carrer. És interessantíssim fer una sèrie de *cartells-resum*, que podrien ésser il·lustrats, amb compendis breus, clars i gràfics de matèries indispensables, com : història pàtria, educació cívico-moral, higiene general, higiene especial (per exemple : lluita contra bacils, mosques, mosquits, etc., contra l'alcoholisme), educació de la paraula.

Els cartells de carrer, en general, poden contenir al·locucions breus, clares, contundents, sobre les matèries en les quals convingui alliçonar l'opinió, de quals matèries se'n parlarà més avall.

c) Fulles volants. — Si es considera la importància immensa que tenen les fulles-volants a tota propaganda en forma de prospectes, fulles, imatges, «*papillons*» etc., calculi's el camp immens que s'obra a la divulgació de tota mena de consells i preceptes morals i higiènics, tocs patriòtics i d'educació civil, concebuda i executada segons els principis de la moderna ciència del reclam.

d) Fascicles. — Curtes monografies, resum doctrinal sobre els diferents problemes morals i higiènics, sota el títol de *cartilles, instruccions* (sobre educació moral, puericultura, el joc, el teatre, lectures, elements d'higiene, etc.). Podria fer-se com una *Biblioteca «Minerva»* per a distribuir gratuitament o vendre a 0'25.

e) Manuals. — Exposició més extensa de les mateixes qüestions, per a vendre a 1 pesseta o 1'50.

f) Manifestos. — La part central, la més transcendental de tota la tasca de l'Institut : les declaracions d'orientació general de la consciència pública. Es farien públiques sempre que ens trobéssim davant d'un problema nou, de quelcom que interessés d'una manera especial l'opinió, però també quan es vulgués iniciar o reforçar una reacció en les idees i els costums en sentit determinat. Seria la manifestació de la més alta vigilància sobre les virtuts cíviques.

Per a la publicitat d'aquests manifestos ens valdríem dels mitjans següents:

La premsa de tot Catalunya (extractes o resums).

Fascicles (amb el text íntegre).

Cartells (amb resums).

g) Conferències d'autoritats científiques, pertanyents a l'esfera mèdica, higiènica, moral, etc., a donar en llocs públics, locals de corporacions, etc.

h) Mítings a organitzar amb freqüència, per tot Catalunya, amb la col·laboració de personal de fora de l'Institut, com al més ressonant mitjà de propaganda.

i) Exposicions monogràfiques. — La matèria higiènica s'hi presta en gran manera, i pot estudiar-se el portar a cap també exhibicions educatives de matèries socials, cíviques, etc., a qual fi podria juntar-se amb l'esforç de l'Institut el d'altres institucions, etc.

j) Premis i subvencions. — En Prat de la Riba assenyalava també altres mitjans que són d'indubtable eficàcia: Recompenses a entitats o institucions que exerceixin per un concepte o altre acció educativa, per exemple : concedint diplomes; o bé, si els mitjans ho permetessin, premis en metàl·lic, i si fossin abundants els recursos, fins subvencions periòdiques.

k) Assistència a Congressos nacionals, espanyols, i estrangers, a tots els que es facin sobre qualsevol de les moltes matèries que l'I. E. G. comprèn; es procuraria no limitar-se a l'assistència passiva, sinó intervenir activament en l'organització, ponències, discursos, etc.

l) Peticions a les Autoritats públiques. — En totes les esferes pròpies de l'actuació de l'Institut pot ésser missió seva el dirigir-se d'una manera pública a les autoritats municipals, provincials, centrals, etc., ja sigui sol·licitant la implantació de tal o qual mesura, servei o millora, ja recordant i exhortant al compliment de la legislació vigent en determinades matèries.

Objecte i matèries

Secció d'Educació moral i civil. — Del pensament explícit d'En Prat de la Riba, contingut en el Preàmbul de l'I. E. G., poden extreure's els objectius que abarquen no sols la direcció general, sinó també punts concrets de l'educació moral i cívica que dit organisme ha d'exercir. Subratllo les paraules d'En Prat reportades textualment. Educació general de l'Esperit. *(«Necessitat d'institucions que supleixin a aquesta gravíssima deficiència... la de deixar els nois... a l'hora de les curiositats*

agudes, del plantejament dels problemes fonamentals de la conciència i de la conducta...») Educació de la Voluntat. *(«Valor trascendental de la voluntat», «L'heroisme en el compliment del deure», «La valor del temps».)* Educació del Sentiment. (Desarrelament dels *«hàbits educatius que confonen la sequedat de cor amb l'austeritat... destrueixen l'afectuositat en les relacions de família, en les relacions socials totes».)* Educació sexual. *(«L'obsessió de l'amor físic que bé prou pesa com un somni enervant sobre les gents meridionals i les estraga i incapacita per la vida moderna», «Visió clara de totes les conseqüències, dolors, misèries i baixeses que a ell, fills i néts, han de causar les malalties genèsiques».)* Reforma dels costums. *(«Revisió de les valors d'imitació social : tipus ideals, costums, principis i axiomes... exemple, el D. Joan Tenorio... amb el seu desordre, indisciplina, esterilitat constructiva, inversió de valors morals i socials, manca d'ideal col·lectiu i de sentiment de solidaritat social.»)*

Aquestes direccions són prou comprensives perquè dins d'elles càpiguen en sa integritat tots els problemes morals, la solució dels quals afecta amb urgència al nostre poble, i senyalarem els més importants. El subratllat és, encara, d'En Prat de la Riba.

Foment de l'esperit de família, com a motlle individual i nucli social.

Educació de la paraula.

Civisme. Drets i deures cívics. Puritat del sufragi.

Educació de l'Estalvi, previsió i segur.

Respecte a les dones.

Cinema.

Jocs d'atzar.

Curses de braus.

Respecte als animals, especialment als ocells.

Respecte als arbres.

Respecte a la propietat, pública i privada.

Respecte a la consciència religiosa, i a les coses i persones de religió.

Formació d'un criteri moral en:

El teatre,
La música,
Balls i danses,
Les cançons,
La literatura,
Les arts plàstiques,
Els deports.

Ha estat assenyalada la gran importància educativa que pel poble català tenen els orfeons, entenent bé que cal referir-se als orfeons moderns, patriòtics, aplegant els dos sexes i cultivant, ultra el cant popular, el cant religiós i clàssic, més que als Chors d'En Clavé, de no tan intensa influència educativa. Sembla existir un bategar intens per acostar-se els uns als altres entre els diferents orfeons de Catalunya, i accentuar la llur acció educativa, extensible segurament als altres ordres ultra el musical.

Pertany a aquesta branca el foment exprés i decidit dels vells costums populars : processons, danses, festes majors i de barri, etc., alhora que llur purificació i ennobliment amb introducció d'elements nous de valor artística, etc.

Secció d'Educació física i higiènica. — El que va subratllat és extret d'En Prat de la Riba. *Propaganda contra la mortalitat infantil. Puericultura maternal* i pública. (Alletament maternal i artificial; alletament en les cases de lactància.) *Disminució del tipus de mortalitat general. Asèpsia i desinfecció individual i general. Condicions de les aigües i dels aliments.*

Lluita contra l'alcoholisme i les malalties genèsiques.

Familiarització del públic amb els establiments d'assistència (clíniques i hospitals), *combatent la prevenció d'avui.*

Encoratjament de la gimnàstica i dels deports i jocs físics ben entesos.

Jardins, parcs, urbanització.

Aigües (abastament, dipòsit i distribució).

Escombraries, pous morts, femers, basses.

Lluita contra els agents de propagació de malalties (per exemple contra les mosques i mosquits, etc., isolament contra els bacils, etc.).

S'hi pot encara afegir:

Higiene general de l'alimentació.

Terapèutica i cirurgia rudimentària (regles per assistència a malalts, accidents, ofegats, etc.).

Higiene especial de l'habitació. Reforma de les cases velles inhabitables. Campanya entre els propietaris, per a la higiene, la claror i la ventilació de les cases humils de lloguer a la Barcelona antiga, etc.

SECCIÓ TÈCNICO-CONSULTIVA I DE RELACIÓ. — El subratllat és extret d'En Prat:

Evacuar consultes del públic, i d'una manera especial les dels *Secretaris d'Ajuntament*, sobre els problemes higiènics sanitaris *(emplaçament, construcció i funcionament d'establiments públics, serveis d'abastament i distribució d'aigües,* qüestions de policia sanitària com la de les *cabres de la llet, l'alletament artificial a les Cases de Lactància, urbanització,* etc.).

Fer estudis d'instal·lacions, *avantprojectes per a Municipis petits.*

Acció de suplència en les petites poblacions. Intervenir prop del Secretari suplint la seva manca de tècnica higiènica, *assenyalant les solucions possibles de les deficiències, reunir els exemples i els models i solucions d'altres països, facilitar les intervencions tècniques...*

Reclamar l'observància de les lleis, reglaments i ordenances en matèria d'higiene, prop d'Ajuntaments, Juntes de Sanitat, Cambres de Propietaris, etc. Iniciatives i consells pràctics sobre aquestes matèries, dirigits a Municipis, propietaris, corporacions, etcètera.

SECCIÓ DE CONFERÈNCIES POPULARS. — Podria moure's i actuar millor sens dubte, constituint-se en Societat de Conferèn-

cies populars, patrocinada per la Mancomunitat i subvencionada per l'Ajuntament o altres corporacions. A França, la Société de Conférences populaires té un caràcter semioficial actuant en combinació amb el Ministeri d'Instrucció pública, de tal manera, que la Societat té al seu càrrec la custòdia de l'arxiu de diapositives del Ministeri, i aquest és qui facilita les vistes corresponents a les conferències, el text de les quals proporciona la Société.

Personal. — Les Conferències s'encarregarien a especialistes, però tenint gran cura en l'art de l'exposició. En tot cas la Secció podria fer redactar de nou els treballs, amb vistes a la major eficàcia. Hi haurien dues menes de lectors o repetidors : *Oficials* (reclutats entre actors joves, alumnes de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, estudiants, dependents de comerç, mestres, etc., a base d'una mòdica retribució per cada conferència llegida). *Voluntaris* (mestres d'estudi, secretaris de societats, etc., que demanessin per a llegir davant dels seus respectius auditoris les conferències, el text de les quals proporcionaria la Secció, i projectant els clixés facilitats per aquesta mitjançant garanties. *Operadors* per al maneig de les llinternes i aparells cinematogràfics, i llur conservació, preparació de les vistes i cintes, etc.

Instrumental. — a) Clixés diapositius. — Algunes entitats de Barcelona tenen ja començades considerables col·leccions : el Centre Autonomista de Dependents de Comerç té importants sèries de la Geografia comercial d'Espanya, Hongria i Bèlgica. L'Escola d'Agricultura en té de Geografia general. Podria establir-se un intercanvi. La Secció tendiria a formar un arxiu de diapositives que podria arribar a tenir gran importància, sobre totes les matèries apropiades per a la il·lustració amb imatges. Les unes serien originals (adquirides de les cases que s'hi dediquen), altres, reproduïdes (de fotografies i de gravats).

Es podrien llogar o deixar, segons els casos, i sempre amb assegurança d'indemnització, afermada amb signatura d'un comerciant o altra persona solvent a judici de la Secció.

b) Cintes cinematogràfiques. — Per si sola

aquesta branca mereix tota una activitat col·lectiva consagrada, si es té en compte d'una banda la degradació de l'espectacle cinematogràfic, que ha devingut immerescudament tan popular, i d'altra banda, la possibilitat de redempció i d'ésser apropiat instrument d'ensenyança aprofitable per les autoritats d'instrucció pública, com hem vist es comença a fer en països, i entre ells a Espanya, on existeix ja alguna iniciativa per part del Govern central en aquest sentit.

Hem d'anar a la possessió del major nombre possible de cintes científiques, geogràfiques, industrials i d'actualitat, mai de ficció, per a projectar sempre com a element gràfic supletori i auxiliar de les conferències orals o escrites, mai com a cosa principal. També es podria anar tal volta per aquest camí i mitjançant mitjans necessaris, àdhuc a la fabricació de cintes; però en tot cas a la formació d'un arxiu cinematogràfic, que tindria amb el temps, sobretot si es poguessin tenir cintes de fets actuals, com una valor històrica documental immensa.

c) Resums. — Fascicles, o senzills plecs de dues o quatre pàgines a repartir entre els auditors de les conferències. Podrien fer-se grans tirades, il·lustrades amb un o dos gravats. A l'auditori li quedaria per conducte d'elles el gra de la lliçó, i es podrien aprofitar les mateixes fulles per a propaganda moral i civil.

d) Aparells: llinternes de projecció fixes i cinematogràfiques. — La Secció n'ha de posseir unes quantes, les unes per a fer funcionar amb els seus propis operadors, altres per a llogar o deixar, sempre mitjançant indemnització garantitzada sota firma solvent.

e) Laboratori fotogràfic per obtenció de les diapositives, reparació d'aparells, etc.

Matèries. — El nucli objectiu de les Conferències populars és indicadíssim, donada la finalitat que es persegueix : la *biografia i la història* : especialment *de catalans eminents* i *Història de Catalunya*. Això seria la porta d'entrada a tot allò altre, fins a embraçar un contingut enciclopèdic.

Un pensament ha de servir de criteri general de les Conferències : el pensament d'En Prat : «*El millorament físic i moral del poble, la dignificació i enfortiment de la raça*». Totes les matèries, tots els punts que es tractin han d'estar amarats d'aquesta orientació. Cadascú dels autors en redactar son treball, la Secció en revisar-lo i fer-lo circular, han de pensar en la responsabilitat d'aquest ensenyament popular. Hi ha d'haver en la totalitat la major conexió ideològica possible, pensant que ens dirigim en general a gent no preparada, a cervells o verges o sovint aviciats pel sectarisme; que més que a fornir ciència hem d'anar a *formar criteris*, i això requereix una *unitat de pensament* en el conjunt de les doctrines que mitjançant les conferències s'escamparien.

Una determinada branca convindria que adquirís una importància molt especial; l'*economia política i social i la Geografia econòmica*, amb el fi de proporcionar al públic, però especialment als estaments obrers, el coneixement del món econòmic, mitjançant el qual poguessin veure una mica més clar que al través de la passió de la guerra de classes el mecanisme de la producció, dels transports, del comerç i la seva complicació, i la interdependència del treball, la intel·ligència, l'utillatge, els factors naturals i el consum, així con la contribució de l'empresa, del capital privat, de la intel·ligència, en la satisfacció de necessitats i en el millorament de les condicions generals de la vida. També per a documentar al treballador respecte a les obres socials de tota mena a tot el món, degudes a les seves pròpies organitzacions sindicals o bé cooperatives, a la iniciativa de l'Estat o patronal. Això tindria la virtut d'ajudar a obrir els ulls sobre la necessitat d'empendre orientacions constructives, que ens redimissin d'aquest nihilisme que tant mal fa entre el proletariat del nostre poble.

L'educació artística, ultra el seu grandíssim valor formatiu, ajudaria poderosament l'admissió i circulació, la popularitat d'aquestes conferències.

Les conferències d'educació cívica, el nucli de les quals serien les biografies de grans homes, permetria escampar la pro-

paganda moral sobre la purificació del llenguatge, costums, conducta, etc.

La història Bíblica, Evangeli, història de l'Església, servirien primer per a inculcar el respecte general a la consciència religiosa i a les persones i coses de Religió, i després per a apoiar la religiositat individual i col·lectiva, element indispensable i principal en l'educació de l'home, avui més que mai triomfant, segons l'alt sentit dels fets que de banda i banda del món renovat s'aixequi enlaire el principi religiós, amb la confessió oficial de gratitud a Déu per la República americana i l'Estat britànic, i la declaració del lliure exercici i llibertat de consciència religiosa proclamada pel socialisme triomfant a Alemanya.

Així, doncs, podem fer un resum de matèries de les conferències:

Biografia de catalans, espanyols i estrangers il·lustres.
Història de Catalunya.
Història hispànica i ibèrica.
Història Universal.
Economia. Indústries. Utillatge.
Sociologia.
Tecnologia general.
Literatura.
Geografia.
Història de l'Art.
Bíblia. Història de l'Església.
Ciències físiques i naturals.
Higiene. Fisiologia.
Agricultura.
Costums.
Educació física.
Educació civil i moral.

Secció d'iniciatives. — Aquesta Secció seria l'encarregada d'aplegar certes innovacions que per sa utilitat evident convingués

dur al convenciment general la necessitat d'adoptar-les i de posar-les en pràctica, sense ésser directament referides a les matèries pròpies de les Seccions generals de l'I. E. G. Algunes han estat ja proposades, i podrien començar a ésser matèria de treball des del primer moment. Els vehicles per a implantar-les serien les conferències, publicitat, posar en relació els elements interessats, petites exposicions locals i monogràfiques, maquetes, etc. A continuació n'indiquem algunes, de les quals ja se n'ha parlat.

Servei de skis per a la Vall d'Aran.
Amplificació de les llantes de les rodes dels carros.
Tipus europeu dels hostals de fora.
Disposició interior de l'habitació popular.
Arbrat de les poblacions.
Pintar les façanes de les cases.

Barcelona, 1918.

MOCIÓ

D'EN LLUÍS MILLET, MEMBRE DE LA COMISSIÓ D'EDUCACIÓ GENERAL, EXPOSANT A L'ESMENTADA COMISSIÓ LA NECESSITAT DE RECAPTAR DE LA MANCOMUNITAT DE CATALUNYA UN AUXILI EFICAÇ A L'OBRA DELS ORFEONS DE LA NOSTRA TERRA.

Fa vint-i-vuit anys que s'inicià a Catalunya un ressorgiment d'Art choral popular, d'una eficàcia artística, social i patriòtica incontestable. Quan l'admirable institució dels Chors d'En Clavé estava ja en plena decadència, va pendre forma entre nosaltres una modalitat nova de dit cant adequada al nou esperit que informava la Renaixença catalana.

És incontestable l'eficàcia artística, social i patriòtica de l'obra dels Orfeons a Catalunya. El cant és paraula viva i lluminosa que pren força en el misteri més íntim de l'esperit. El cant col·lectiu és abrandament de voluntats unides en l'harmonia; és amplificació sublim d'un sentiment estètic comú en esperits identificats en un ideal artístic, social o patriòtic. El cant col·lectiu té una modalitat, la més extraordinària de fortalesa i sinceritat, quan és adequat a l'esperit del poble i de la raça, i per això és un element, creiem nosaltres, el més eficaç per a afinar, educar i desenrotllar tot allò més íntimament noble de l'estament humil, que guarda en son si totes les forces, verges encara, de l'ànima humana.

Sempre el cant popular col·lectiu serà un element potent i admirable d'educació i expansió espiritual d'un poble. Però si aquest poble està en període de reconstrucció, si aquesta raça

està en plena renaixença, amb la voluntat arborada per a assolir el ple expandiment; si per arribar al cim d'aquest noble ideal lluita terriblement contra l'egoisme de propis i estranys, contra els obstacles de l'obra morta que no camina, contra l'orgull, egoisme i estultícia del tradicional dominador; llavors, el cant col·lectiu és imprescindible; si no es té, s'ha de crear, i si ja es posseeix s'ha de fomentar, s'ha d'alimentar amb tot auxili, no solament perquè no minvi, sinó perquè creixi immensament, abrandant així l'ànima de tot el poble en un sol cant, com un sol ha d'ésser l'ideal.

Sortosament a Catalunya ja el tenim el cant col·lectiu, i ja fa molt de temps; i el tenim des de bon principi ben orientat; cant de raça, polint-se a compàs del progrés de l'Art; vivificant-se amb el sentiment íntim que mou la Renaixença catalana.

El tenim com cap altra terra no el té. A l'estranger hi ha qui el té raquític per alimentar-se d'un art neulit de vida, pur artifici que sols serveix per a inflar en vanitat als cantaires. Hi ha qui el té sa i viu, però el verament popular resta tancat en el cercle de les veus d'home; les dones i els nois en són exclosos. En aquests països els chors mixtes sols els tenen amb caràcter artístic, per a les audicions de les grans cantates i oratoris. Aquí, a Catalunya, tenim el chor popular amb una orientació amplíssima; tota la família nostra hi canta : la mare, la donzella, el pare, el jovencell i fins els nois innocents hi fan sentir llur veu pura. És tota la sang de la terra que clama harmoniosament l'afany del viure ple i conscient. I no cantem sols la cançó ingènua; que ens enfilem a les altes expressions místiques dels grans segles de la fe, i a les sublimitats dels genis que han dictat les subtileses més profundes de l'ànima humana. És una avidesa insaciable d'enlairar-se amunt tot peixant-nos en la sabor i aires enfortidors del terròs que ens dóna vida.

Però tot això representa un esforç violent i no adequat a les possibilitats que es posseeixen actualment per a mantenir aquest esforç. Això és com una inspiració momentània que no arribarà a la maduresa, decaurà aviat si no ve de seguida un ajut moral i

material que correspongui a aquesta gran obra educadora. L'acció heroica no pot mantenir-se ferma llarg temps. El sacrifici continu acaba prompte en l'eixut de la secada. Cal bastir murs perquè les aigües no s'escampin i fertilitzin bona terra; cal esmerçar capitals perquè els obrers puguin obrir deus noves per a l'aliment de la riuada.

Tenim avui una vuitantena de corporacions que escampen el cant choral per les diverses comarques de la nostra terra, la major part de les quals corporacions són filles de l'entusiasme d'un sol home qui s'ha sentit posseït d'aquest nou lirisme, i amb abnegació, guiat per l'instint i per la fe del neòfit més que per l'experiència, ha acoblat unes quantes dotzenes de cantaires; altres Orfeons són creats a l'escalf d'alguna societat patriòtica que cedeix als cantaires local i a vegades una petita ajuda material. Molts dels mestres no cobren retribució material de cap mena; altres reben una quantitat tan migrada, que fa pena d'esmentar-la; poquíssims els que són compensats d'una manera discreta. ¿Com és possible que amb aquests migrats mitjans de sostenimént pugui establir-se en les nostres corporacions chorals l'ensenyança tècnica de solfeig i vocalització precisa per a la interpretació dels diversos gèneres que es conreen i aconsegueixin amb facilitat correcció i perfecció? Tot se supleix per la gran intuïció dels nostres músics i cantaires, per la fe i entusiasme que obren les potències de mestres i deixebles, per l'empenta inicial que porten a dins totes les manifestacions de la nostra moderna renaixença.

Però amb aquesta defectuosa manera de treballar, amb aquest apartament de les altres forces socials que haurien de prestar ajut, la majoria dels Orfeons porten vida penosa; molts decauen; bastants s'aguanten per la recança que fa abandonar del tot la gran il·lusió estimada, i els que porten una vida plena i relativament forta demostren els esplèndids resultats que aconseguiríem si qui pot i deu donés tot l'apoi necessari a aquestes populars institucions educadores de tot sentiment noble.

Aquest abandó és resultat de la incomprensió i, per què no dir-ho?, de l'egoisme de la majoria de la classe poderosa en diner de la nostra terra. Incomprensió de la valor social, dignificant i perfeccionadora del cant popular col·lectiu. Incomprensió de la valor artística i patriòtica de l'orientació que ha pres la tasca del tipus orfeó de Catalunya. Egoisme del qui, adinerat poc ha, es troba lligat de cor a la part material del viure, no sabent despendre's de part dels guanys en bé de la dignificació dels humils, que, en darrer terme, resulta avalorament de tots els estaments socials i perfecció i equilibri de totes les forces que constitueixen l'organisme magne de la Pàtria nostra.

Però si, per les causes indicades, els elements particulars no saben apreciar i ajudar aquest element vigorós de cultura i educació, la Institució que representa i és de fet l'expressió més alta i unificada de tot Catalunya, la Mancomunitat Catalana, creiem nosaltres, no pot ni deu sotstraure's a vetllar, a fomentar i ajudar amb tota mena de mitjans l'obra aquesta que pertany tant al cor del nostre poble. Si la Mancomunitat no dóna l'exemple, fent ço que pugui per ella, qui es pot creure obligat d'ajudar-la?

Si amb tan encert i alt esperit la Mancomunitat inicia, estableix i fomenta els estudis d'alta cultura, creant la pregona jerarquia de la intel·ligència amb l'Institut d'Estudis Catalans, ¿per què, al menys, no ha de donar la mà a aquesta obra ja creada, ja obiradora de bellesa i que comença ja a ésser copiada per països estranys, aquesta obra que escalfa i regenera noblement l'element primer de la societat nostra, l'estament humil que, al cap i a la fi, és amb la seva fermentació que deu acomplir-se la total resurrecció i dignificació de tot Catalunya?

Si l'obra dels Orfeons encara s'hagués de crear, quants sacrificis no valdria la pena d'esmerçar per aconseguir-la! Ara que la tenim ben plantada i ufanosa, per què l'havem de deixar esmorteir per manca de l'ajut imprescindible?

L'autor d'aquesta moció, en fer constar aquests arguments, com a conseqüència prega a sos companys de la Comissió d'Edu-

cació General vulguin fer-se'ls seus, i en nom de tots exposar-los al Consell Permanent de la Mancomunitat, perquè, ja que la nostra Comissió no té encara especificats mitjans per a destinar a cap obra important, la Mancomunitat mateixa, directament, acordi la manera de protegir l'*Obra dels Orfeons de Catalunya.*

El que sotscriu prega també a la Comissió d'Educació en ple, que demani a la Mancomunitat acordi subvencionar als Orfeons de Catalunya amb la quantitat de 80,000 pessetes cada any, quantitat que s'estima la més aproximada a les necessitats del moment, partint de l'enquesta que s'acaba d'efectuar, i en relació amb el nombre d'Orfeons existents.

Tots els Orfeons de Catalunya estan units en una Germanor i representats per un Consell directiu que fou nomenat en l'Assemblea celebrada a Manresa l'any 1918. Aquest Consell, junt amb algun delegat o delegats de la Mancomunitat, podria estudiar i fixar la repartició de dita quantitat partint de les següents bases:

I. Tenint en compte el cens de població dels llocs on resideixen els Orfeons, i prenent experiència del nombre de cantaires que han arribat a reunir, podria fixar-se el nombre mínim de deixebles, nois, noies i homes que haurien de rebre instrucció musical aplicada a les finalitats orfeòniques i determinar la quantia de la subvenció en relació amb el nombre de deixebles.

II. Per a comprovar l'eficàcia de l'ensenyament rebut per aquests deixebles, haurien de tenir lloc a fi de curs uns exàmens individuals a cada Orfeó.

III. Com que aquesta ensenyança individual s'aplica principalment a les finalitats orfeòniques, hauria d'ampliar-se la prova d'estudi amb l'execució, per tota la massa choral, d'un chor mixte fàcil que seria solfejat a primera vista i d'una obra a lliure elecció d'entre les que cada Orfeó tingui de repertori.

IV. Com que l'ensenyament musical ha d'ésser la base del creixement i consolidació de l'obra dels Orfeons, s'entén que les subvencions que s'atorguin solament podran destinar-se a remunerar als Directors i Mestres auxiliars, podent-se mantenir o va-

riar la subvenció en els anys següents, segons el moviment progressiu o estacionari dels chors.

Nosaltres creiem que amb aquesta contribució de la Mancomunitat, la magna obra de l'Art choral obtindria un gran impuls, ja que desapareixeria en gran part la misèria de mitjans actuals que fan témer, de no corregir-se, una decadència i un esmorteïment general deplorable.

Vegi la Mancomunitat si pel bé de la cultura popular nostra pot fer aquest esforç, el qual, no hi ha dubte, serà recompensat per un progrés intens en la cultura popular i per l'agraïment de tots els cors amants de Catalunya.

Juliol de 1919.

FULLETA D'INVITACIÓ

REMESA A TOTS ELS AJUNTAMENTS I CORPORACIONS CABDALS DE CATALUNYA, EN COMENÇAR EL SERVEI DE CURSETS I CONFERÈNCIES.

«L'acció de l'Escola és i ha d'ésser, necessàriament, insuficient sempre; però ho és i ho ha d'ésser d'una manera singular en el nostre temps i en la nostra terra.» D'aquesta manera començava N'Enric Prat de la Riba el preàmbul sobre creació de l'Institut d'Educació General.

I l'acció de la nostra Escola és insuficient per tal com sol produir-se sense l'espontaneïtat ni l'eficàcia de la llengua pròpia. I, encara, l'acció de l'Escola és insuficient per tal com sol produir-se dintre el clos d'una aula i a l'entorn d'unes poques disciplines elementals; i deixa d'actuar quan els homes en formació més han de menester d'aquella acció educativa, que és des d'aquell moment que les activitats i potències de l'home, començant d'ésser tal, esclaten i actuen amb tota la força.

És aleshores que comença la vida de la lluita, del treball que, si un hom no vigila, l'aplana i el guanya. I aleshores ve que l'home, sovint, oblida normes d'esperit, valors i continguts morals, exemplaris de ben viure i de recte obrar; i no sols això, ans també passa que en la mateixa vida física l'home esdevé indolent, rutinari, i, per tant, s'esmortueix la seva valor espiritual.

I és que a aquest home, al poble, en general, li manquen estímuls, punts d'orientació, veus guiadores que fàcilment els menin i bellament.

Aquestes veus guiadores són les que, de primer antuvi, es proposa d'escampar per tot Catalunya la Comissió d'Educació General de la Mancomunitat, mitjançant cursets generals i conferències que podran ser de moltes matèries : història, geografia, política (com a art de governament), higiene, urbanització, tradicions nacionals i altres temes encara.

D'aquesta manera anem a escometre la realització, en una part petita, del vastíssim pla de l'Institut d'Educació General, per anar de mica en mica vers algunes altres modestes realitzacions.

D'aquesta manera assajarem una difusió patriòtica, avivant en el poble el sentit de Catalunya en totes les manifestacions de la vida.

És clar, doncs, que aquesta Comissió no pretén repetir allò mateix que ja fan organismes propis : aquesta Comissió no va a fer tècnica, ni art, ni divulgació científica, pròpiament tals, sinó que pensa valer-se de tots aquests temes i lliçons de coses sempre amb el caire d'educació, presentant-ho com a estímuls de perfecció cívica, fomentadors d'ideals col·lectius i hàbits patriòtics.

Una tasca per l'estil es dediquen a fer, entitats similars, a Itàlia, a França, a Nord-Amèrica, a Anglaterra, a Alemanya, valent-se també de conferències il·lustrades per a escampar en llurs països llavors i ferments educatius.

La Comissió d'Educació General ve, doncs, a oferir aquest servei, des d'ara, a tothom de Catalunya : Ajuntaments i Corporacions. Per tothom s'ofereix i de tothom n'espera col·laboració.

Podeu adreçar-vos, si us plau, a l'esmentada Comissió d'Educació General, Palau de la Generalitat (Barcelona).

QUANTITATS CONSIGNADES EN ELS PRESSUPOSTOS DE LA MANCOMUNITAT

INSTITUT D'EDUCACIÓ GENERAL

[*Per a subvenir-ne la constitució i serveis*]

Any 1915. — En la part. 48 hi figuren 25,000 ptes., però varen ésser transferides per acord de l'Assemblea de 26 de novembre de 1915.

Any 1916. — En la part. 53 hi figuren 20,000 ptes., que en acabar l'exercici foren anul·lades.

Any 1917. — En la part. 67 hi figuren 20,000 ptes., que en acabar l'exercici foren anul·lades.

COMISSIÓ D'EDUCACIÓ GENERAL

[*D'ençà que fou constituïda segons proposta de la Direcció d'Instrucció pública*]

Any 1918-19. — En la part. 117 hi figuren 10,000 ptes., que per acord del Consell de 12 de desembre de 1918 es destinaren a retribuir el repartiment i difusió dels *Quaderns d'Estudi*.

Any 1919-20. — En la part. 44 hi figuren 5,000 ptes. Durant l'exercici varen ésser satisfetes 2,000 ptes. En 1920-21 varen transferir-se, del sobrant de 3,000 ptes., 2,000. Quantitat percebuda per la Comissió, 1,000 ptes.

[D'ençà que fou ampliada]

Any 1920-21. — En la part. 93 hi figuren (Cabals ordinaris) 8,000 ptes. Emprèstit, 10,000. Les 10,000 ptes. varen ésser anul·lades en acabar l'exercici. De les 8,000 ptes., 4,000 foren transferides. Quantitat percebuda per la Comissió, 4,000 ptes.

Any 1921-22. — En la part. 96 hi figuren 8,000 ptes.

ÍNDEX

Pàgines

[Presentació] 5
Projecte d'Institut d'Educació General 7
Crònica de la Comissió d'Educació General. 21

Apèndixs:

Creació de la Comissió d'Educació General inclosa en el Departament d'Instrucció pública de la Mancomunitat. 35
Apuntaments d'En R. Rucabado sobre un pla per a l'Institut d'Educació General d'En Prat de la Riba, o bé per a la Comissió d'Educació General, preparatòria 39
Moció d'En Lluís Millet, membre de la Comissió d'Educació General, exposant a l'esmentada Comissió la necessitat de recaptar de la Mancomunitat de Catalunya un auxili eficaç a l'obra dels Orfeons de la nostra terra 59
Fulleta d'invitació remesa a tots els Ajuntaments i corporacions cabdals de Catalunya, en començar el servei de cursets i conferències 65
Quantitats consignades en els Pressupostos de la Mancomunitat. . . 67

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona
Servei de Biblioteques
Reg.
Sig. KL/16086
Ref. 12500